

СТЕНОГРАМА

круглого столу на тему: "Забезпечення гендерної рівності в умовах пандемії COVID-19"

24 березня 2021 року

Веде засідання заступник голови Комітету з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин ЯКОВЛЄВА Н.І.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Дозвольте мені від імені нашого комітету, який займається правами людей, окремо гендерне питання, привітати всіх учасників круглого столу на тему: "Забезпечення гендерної рівності в умовах пандемії COVID-19".

Я хотів би зразу попередити по регламенту нашої роботи. Це наш комітетський захід, він організований в першу чергу за ініціативою заступниці голови комітету, людини, яка в якості народного депутата відповідає за гендерні питання, голова підкомітету з питань гендерної рівності і недискримінації комітету пані Неллі Іллівна Яковлєва. Окрім того, що вона запропонувала провести наш захід, я після свого виступу передам їй слово, і цей захід буде проводити вона.

Також я хотів би попередити, будь ласка, всі виступаючі дотримуйтесь регламенту по виступах, щоб кожна людина, яка хоче сьогодні виступити, мала можливість. І попереджаю вас, що згідно регламенту після того як той час у вас вийшов, запланований, у вас буде вимикатись мікрофон. Це робить наш секретаріат. І тільки після того головуючий, пані Неллі, буде знову дозволяти вам продовжувати знову ж таки з обмеженим часом. Це наша стала практика, ми хочемо надати можливість і надаємо можливість виступити абсолютно всім, щоб не було затягування по часу.

Шановні колеги, уже рік як світ живе в нових реаліях, що виникли у зв'язку з пандемією COVID-19. Пандемія ще дуже загострила проблеми, які ми,

власне, вже мали у сфері охорони здоров'я та в соціально-економічній сфері. Як не прикро про це казати, вся важкість її наслідків переважним чином лягла на плечі саме жінок. Саме жінки у нас знаходяться і зараз на передовій в боротьбі з коронавірусною інфекцією як працівники медичної та соціальної сфер, як представниці своїх громад та своїх родин.

Сьогодні в рамках круглого столу будуть презентовані дослідження щодо негативного впливу пандемії на права жінок. Я лише зазначу, що статистика свідчить про те, що понад 80 відсотків представників соціальної сфери, які протидіють пандемії, – це саме жінки. І кожна десята жінка змушена працювати вночі, щоб повноцінно поєднати всі сфери свого життя, адже переважно жінки працюють, допомагають дітям із шкільним навчанням вдома та наглядають за ними.

Наш круглий стіл - це перший захід, на якому ми будемо обговорювати проблематику впливу пандемії на гендерну рівність. Але я точно можу вам сказати, що це не останній захід, і ми постійно будемо підіймати ці питання і вирішувати їх в рамках діяльності нашого комітету.

Також сьогодні, окрім досліджень, я думаю, що перед нами обов'язково виступлять представники органів виконавчої влади і розкажуть про заходи, які вживаються ними щодо мінімізації негативного впливу пандемії на права жінок, зокрема у сфері зайнятості та доходів, соціального захисту вразливих категорій жінок, охорони здоров'я, запобігання домашньому насильству, а також дотримання міжнародних зобов'язань та національного законодавства у сфері гендерної рівності при розробці та прийнятті рішень центральних органів виконавчої влади щодо протидії пандемії.

Також я хотів окремо сьогодні зазначити, що на останньому засіданні нашого комітету ми розглядали, а саме 17 березня, ми розглядали законопроект про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення рівних можливостей у сфері праці (реєстраційний номер 4174). Він спрямований в першу чергу на легалізацію доглядової праці, де більша знову ж таки, велика частина саме задіяна жінок.

Представники Міністерства економічного розвитку не підтримали його і сказали, що працюють над підготовкою свого законопроекту по цій же тематиці. Тому, користуючись нагодою, я звертаюсь до представників Кабінету Міністрів: якщо є така заява від вас, що по цій тематиці ви розробляєте подібний законопроект, ми його вже чекаємо. Тим більше, що ми розуміємо, що в нас можуть бути різні підходи до прийняття, до конкретних норм, але взагалі щодо концептуальної частини, концепції прийняття цього законопроекту, тут погоджуються і народні депутати, і представники Кабміну.

У нас як у народних депутатів багато питань і стосовно соціальної підтримки вразливих категорій жінок, а саме: одиноких матерів, жінок з інвалідністю, багатодітних матерів, самозайнятих жінок, жінок, які живуть у складних життєвих обставинах, - щодо розробки державних цільових програм соціальної підтримки. Також я думаю, що було б доречно, щоб в рамках нашого сьогоднішнього заходу представники різних міністерств презентували або змогли розказати про конкретні програми підтримки жінок.

Я бажаю всім сьогодні гарного і плідного обговорення, практичних рекомендацій. Я абсолютно впевнений, що за результатами сьогоднішнього круглого столу народний депутат Неллі Іллівна обов'язково представить цю доповідь на засіданні нашого комітету. Якщо потрібно від нас прийняття якихось конкретних рекомендацій, то, повірте, я думаю, що тут всі народні депутати будуть одностайні, і в цьому сенсі ми підтримуємо всі ініціативи нашої колежанки пані Неллі, яка займається постійно питаннями гендерної дискримінації.

Дякую всім, хто знайшов час приєднатись сьогодні, і ще раз підкреслюю, що цей захід сьогодні буде вести народний депутат України, заступниця голови комітету, голова підкомітету з питань гендерної рівності і недискримінації нашого комітету народний депутат Неллі Яковлева. Будь ласка, пані Неллі, вам слово.

ГОЛОВУЮЧА. Доброго дня! Рада вітати всіх учасників круглого столу.! Дуже приємно, що насправді на нашу пропозицію відкликалося дуже багато

учасників з різних сфер: і з виконавчої гілки влади, і з громадянського сектору, з міжнародних місій, з дипломатичних представництв. Це означає те, що дійсно ця тема є важливою і актуальною, і ми маємо нею займатися.

Я не буду сьогодні довго виступати, оскільки у нас дійсно дуже велика кількість учасниць і учасників, і ми цінуємо насправді ваш час і те, що ви погодилися прийняти участь в цьому заході. Тому я ще раз теж попрошу всіх дотримуватися регламенту і зараз зосереджуся виключно на певних напрямках, про які, я думаю, ми сьогодні будемо говорити ще більш детально.

Без сумніву, пандемія коронавірусу стала тим світовим викликом, до якого не були готові більшість держав. І ми вже зараз понад рік розуміємо, що насправді пандемія вплинула не тільки на світову економіку, а також і на права людини, і, зокрема, в контексті гендерної рівності. І якраз жінки стали більш уразливими, зокрема і у сфері охорони здоров'я, і що стосується трудових відносин, і у сімейних відносинах, тобто цей вплив є достатньо комплексним.

Ми можемо говорити, на жаль, констатувати те, що скорочення робочих місць призводить до того, що жінки частіше втрачають роботу, і з тим компонентом ми теж маємо працювати. Працівниці сфери культури, готельно-ресторанного бізнесу, роздрібної торгівлі теж постраждали в контексті як втрати основного місця роботи або ж в контексті того, що потрібно було скоротити ті напрямки, за якими вони працюють.

Без сумніву, на жінок лягла доля посиленого догляду за дітьми, тому що, коли діти перейшли на дистанційне навчання, звичайно, жінка мала бути постійно залученою в цьому процесі. Відповідно збільшилася і хатня робота, тому що усі члени сім'ї перебували вдома і це теж потребувало активної залученості жінок.

Окрім того, на жаль, маємо констатувати, що домашнє насильство і кількість домашнього насильства вона значно збільшилася, і при цьому ми не маємо повноцінної системи центрів по підтримці і протидії домашньому насильству. Тому відповідно жінки продовжують жити з тими кривдниками і дуже часто економічно від них залежать. Відповідно це призводить до того, що ми маємо створити і систему і юридичних консультацій, і систему

комплексного виходу з цієї проблеми, зокрема і те, що стосується регулювання на законодавчому рівні.

Без сумніву, особливо вразливі категорії жінок опинилися на межі виживання, особливо важко довелося і літнім жінкам, у яких зменшився доступ до сфери послуг. І також ми розуміємо, що на пенсіонерів були накладені теж додаткові фінансові витрати, що пов'язані з пандемією. В тому ключі, без сумніву, маємо згадати також і людей, які проживають на тимчасово окупованих територіях і доступ яких зараз до отримання пенсій теж є ускладнено. Тому якраз і жінки ВПО, які переселилися з непідконтрольних територій, і зараз перебувають, і, як показує статистика, найчастіше втрачали роботу.

Ми маємо дякувати жінкам-лікарям, які встали на передову боротьби з пандемією і, звичайно, зараз теж є уразливою категорією, оскільки постійно працюють в контакті з ковідними хворими. І держава зі своєї сторони намагається забезпечити усіма засобами захисту, проте є ще певні складності.

Тому я намагалася коротко окреслити ті групи, які зараз перебувають якраз в найбільшому епіцентрі проблем, пов'язаних з пандемією. І я вважаю, що в нас сьогодні була плідна дискусія. Я дуже рада, що представники органів виконавчої влади теж представлять свої звіти, а представники громадського сектору продемонструють результати своїх досліджень. Тому я дякую і передаю слово Ешлі Малруні, Голові Відділу міжнародного розвитку Посольства Канади в Україні.

Пані Ешлі, запрошую вас до слова.

ЕШЛІ МАЛРУНІ. Доброго дня, шановні колеги! Я буду англійською розмовляти. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. Дуже дякую вам, пані Ешлі, за доповідь. Також дякую Посольству Канади за ту підтримку, яку ви зараз надаєте Україні.

І я рада запросити до слова Еріку Квапілову, керівницю Офісу ООН Жінки в Україні. Будь ласка, пані Еріка, до слова.

ЕРІКА КВАПІЛОВА Е. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. Дуже дякую, пані Еріка, вам за доповідь. Також я дякую загалом структурі ООН Жінки та Посольству Канади за проведення оперативної оцінки, гендерної оцінки впливу пандемії COVID-19 на українське суспільство. І я рада, що ми сьогодні заслухали ваші доповіді.

А зараз я запрошую до слова Дафіну Герчеву постійну представницю ПРООН в Україні. Прошу вас до слова.

ДАФІНА ГЕРЧЕВА. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. Пані Дафіна, щиро дякую вам за доповідь, а також за ту роботу, яку ви робите в Україні. Дякую вам дуже.

Я зараз запрошую до слова Матільду Богнер, Голову Моніторингової Місії ООН з прав людини в Україні. Пані Матільда, будь ласка.

МАТІЛЬДА БОГНЕР. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Матільда, за вашу доповідь і за те, що вона була такою ґрунтовною і різноаспектною з точки зору висвітлення становища різних категорій.

А зараз я рада запросити до слова народну депутатку України Юлію Володимирівну Льовочкіну, яка розкриє питання роботи ПАРЕ в аспекті гендерної рівності. Юлія Володимирівна, будь ласка.

Юлія Володимирівна, ви з нами? Так, поки що, на жаль, я не бачу Юлії Льовочкіної. Я думаю, що ми повернемося після наступної доповіді.

Тому давайте запросимо до слова Оксану Кисельову, керівницю проекту ЄС за гендерну рівність, служба підтримки реформ. Прошу вас до слова.

БОНДАР О. Пані Оксано, вас нечутно, у вас виключений мікрофон.

КИСЕЛЬОВА О. Перепрошую. Зараз чутно, да? Дякую.

Мені радо чути, що на сьогоднішній день всі, хто приймає участь в обговоренні, і не тільки ці особи, усвідомлюють, що жінки і чоловіки по-різному переживають кризу, і, зокрема, кризу, пов'язану з COVID-19.

Ми доходимо до того, що визначаємо, що найбільш важливі групи – це безробітні, жінки, що самі виховують дітей, жінки з інвалідністю, літні жінки, внутрішньо переміщені особи тощо. На сьогодні відомо, що жінки переважають серед працівників тих галузей, які зазнали скорочення фінансування з державного бюджету. Це галузі культури і мистецтва, освіти та науки, фізичної культури та спорту. Внаслідок запровадження карантинних заходів непропорційно високих збитків зазнали ті підприємства, де саме сконцентровані жінки.

Заборона та обмеження перевезення пасажирів громадського транспорту значно вплинула на зайнятість та рівень доходів чоловіків, тому що саме вони становлять переважну більшість штатних працівників, а також керівників приватних підприємств цих галузей.

Станом на 1 березня 21-го року кількість осіб, які мають статус безробітного, становить 489 тисяч 582 особи. Це на 29,9 відсотка більше порівняно з 1 березня минулого року, причому жінки становлять 54,9 відсотка від загальної кількості зареєстрованих безробітних.

Враховуючи наявний гендерний розрив в заробітній платі, у жінок, які втратили роботу і доходи, набагато менше, ніж у чоловіків, обсяг заощаджень, який дозволяє їм гідно пережити кризу. Жінки-підприємниці мають обмежений доступ до кредитів через відсутність майна під заставу.

Введення карантинних заходів матиме довготривалий вплив на розмір майбутніх пенсій, а оскільки жінки отримують менші пенсії, ніж чоловіки, то відповідно і вони зазнають більшого впливу. За незрозумілих причин виплату, допомогу на дітей не надали фізичним особам-підприємцям, ФОПам третьої групи. Жінки та чоловіки, які є внутрішньо переміщеними особами і проживають в колективних центрах, зазнають брак засобів санітарно-

гігієнічного та індивідуального захисту. Медично-допоміжний персонал, більшість з яких складають жінки, які надають послуги хворим на коронавірус, стикаються з недостатньою забезпеченістю засобами індивідуального захисту. Оскільки жінки становлять більшість медичного і допоміжного персоналу, то якраз вони зазнають більшого ризику захворіти на COVID-19. І доглядова праця, яку здебільшого виконують жінки, не має адекватної винагороди.

На сьогоднішній день всі знають ці наслідки COVID-19. Але чи робляться відповідні заходи щодо подолання цих наслідків? Я пропонувала, щоб допомогу, яку надає уряд, щоб вона була більш цілеспрямованою, і її треба цілеспрямовано надати якраз підприємцям тих сфер, які зазнали найбільших втрат під час карантину: запровадити механізм компенсації відсотків за кредитами, строк виплати яких припадає на період, що закінчується останнім числом місяця, в якому завершується дія карантину; цілеспрямовано створювати робочі місця саме для працевлаштування жінок, бо на ринку праці пропонується менше робочих місць для жінок, ніж для чоловіків; прийняти державну програму на підтримку розвитку жіночого підприємництва та надання відповідної інституційної допомоги; запровадити систему збору даних щодо потреб жінок-підприємниць у навчанні на всіх етапах, від початку діяльності підприємства до стрімкого зростання. Уряду при плануванні заходів на подолання COVID-19 брати до уваги підтримку працюючих батьків з дітьми і поширити виплату допомоги на дітей для ФОПів третьої групи платників податків; надати адресну підтримку жінкам, які виховують неповнолітніх дітей без чоловіків і втратили роботу під час карантину; посилити адресне надання житлової субсидії населенню, спрямовуючи найбільш незахищеним категоріям громадян; забезпечити цільовою адекватною фінансовою допомогою жінок ВПО, які втратили роботу під час карантину; забезпечити в повному обсязі медичний та допоміжний персонал засобами індивідуального захисту, а на сьогоднішній день це вже забезпечити вчасну вакцинацію медичних працівників і почергово всіх груп, які найбільш вразливі до COVID-19. І, відверто кажучи, на сьогоднішній день ми маємо вже бити в набат, бо вакцинація в Україні не йде належними темпами порівняно з іншими країнами.

Під час пандемії запровадити мобільні медичні пункти для забезпечення доступу сільського населення до послуг в галузі охорони здоров'я і до вакцинації. Шляхом соціального замовлення на сьогоднішній день треба залучати організації недержавного сектору до надання соціальних послуг під час пандемії.

Я хочу сказати, що з січня цього року запрацював новий проект в Україні – це Європейський Союз за гендерну рівність, служба підтримки реформ. Цей проект охоплює 6 країн "Східного партнерства", і цільовими групами є уряди цих країн, включаючи український уряд, і європейські делегації країн "Східного партнерства".

Мета служби підтримки – це надання експертної допомоги щодо інтеграції гендерного підходу в законодавство, стратегії, програми, проекти, інші документи і підвищення потенціалу державних службовців та співробітників делегацій Європейського Союзу щодо кращого розуміння впливу гендерно відповідальних реформ на інклюзивний стійкий розвиток.

Формат надання підтримки. Підтримка буде надаватися на основі запитів, які надходять від уряду та делегацій Європейського Союзу на спеціальний email.

Ми зараз знаходимося на такій початковій стадії, тобто розробляємо всі процедури, формати, матриці, шаблони для цих заявок. Але я думаю, що з кінця квітня ми зможемо надавати допомогу уряду, інформація буде поширена на всіх рівнях. Отже, я рада співпрацювати і в напрямку подолання кризи COVID-19.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Оксано, вам за доповідь, за такі конкретні рекомендації, які були озвучені в тексті.

І зараз повернемося до Юлії Володимирівни, бо все ж таки хочемо почути, як Парламентська асамблея Ради Європи у нас працює в гендерному напрямку. Запрошую вас до слова.

ЛЬОВОЧКІНА Ю.В. Добрий день! Рада вітати всіх учасників круглого столу. Вибачте, технічні проблеми, але це ж, ви знаєте, як завжди. Цей виступ на прохання організаторів буде присвячений роботі щодо забезпечення гендерної рівності в рамках ПАРЕ, членом якої я вже є багато років.

Питання захисту прав жінок та забезпечення гендерної рівності завжди посідає важливе місце в порядку денному роботи ПАРЕ. Це перш за все активна робота над тематичними резолюціями як джерело м'якого права, яке ми з вами використовуємо в повсякденній роботі, в тому числі і парламенту: проведення відповідних заходів з метою привернення уваги до необхідності гендерного збалансованого підходу на всіх рівнях та в усіх сферах; запровадження гендерних ініціатив, наприклад "Not in my parliament", яка потім активно поширювалася в національних парламентах.

Пандемія COVID та відповідні карантинні обмеження вплинули як на формат роботи асамблеї, так і на питання, що потребують нагального обговорення та вирішення, оскільки проблема дискримінації та домашнього насильства під час пандемії зросла в усіх країнах Ради Європи. Україна – це не виключення. Робота в рамках ПАРЕ щодо захисту прав жінок в умовах пандемії є дуже активною. Активно, по-перше, проводились онлайн-дискусії та вебінари. 13 жовтня 20-го року ПАРЕ прийняла Резолюцію "Підтримка прав людини в умовах кризи та пандемії: гендерні питання, рівність та недискримінація", яка практично відобразила позицію асамблеї щодо необхідності гарантування гендерної рівності в умовах пандемії та відповідні рекомендації державам-членам Ради Європи. Значна робота продовжує проводитись доповідачами в рамках профільного Комітету ПАРЕ з питань рівності та недискримінації.

Серед загальних негативних тенденцій, які ми зараз спостерігаємо, є скасування або відтермінування більшості місій в рамках підготовки доповідей. І, ви знаєте, якщо людина не їде, не бачить своїми очима, то це вже впливає на якість доповідей, проте інструмент політичних заяв використовується досить активно.

Крім того, цікавим інструментом став моніторинг заходів, що вживаються державами Ради Європи з метою запобігання поширенню та наслідків COVID, в тому числі і на предмет забезпечення гендерної рівності та подолання проявів насильства. Відповідна практика держав, позитивна практика, розміщується на відкритій платформі Ради Європи. Я от наведу декілька прикладів.

Норвегія збирала щотижневу статистику зафіксованих випадків домашнього насильства. Румунія для медичного персоналу, 75 відсотків з яких жінки, встановила гнучкий робочий графік, фінансові надбавки та забезпечила проживання в готелях з метою запобігання розповсюдження коронавірусної хвороби серед родичів медика. Наприклад, Швейцарія запровадила нову онлайн-платформу, де відображалась необхідна інформація для жертв домашнього насильства. Крім того, активна робота проводилась жіночими групами в рамках політичних груп ПАРЄ, зокрема жіноча група соціалістів, членом якої я є, протягом пандемії регулярно збирає, аналізує, обговорює та трансформує в позицію чи дію інформацію щодо забезпечення прав жінок в країнах-членах Ради Європи. І ми співпрацюємо на рівні політичної групи скрізь по парламентах країн Європи.

Резолюція та позитивний досвід України, досвід роботи по захисту прав жінок в ПАРЄ можуть бути джерелом та прикладом для роботи в Україні. Це просто треба брати до уваги та аналізувати.

Дозвольте мені окремо наголосити на найважливішому інструменті Ради Європи – це Стамбульська конвенція. Саме на зараз, як ви знаєте, конвенцію ратифікували 32 держави-члени Ради Європи. Україна підписала конвенцію в листопаді 11-го року та досі не ратифікувала.

Я вам можу сказати, що декілька скликань ми намагаємося разом з жінками різних фракцій в українському парламенті зробити це, дійти до ратифікації, але і досі нам не вдалося знайти більшість. Однак хочу зазначити, що минулого скликання багато законів вдалося прийняти саме з питань імплементації. І мені здається, що ратифікація Стамбульської конвенції була б дуже важливим і суттєвим кроком вперед для України в питанні захисту прав

жінок. На жаль, навколо Стамбульської конвенції спостерігаються негативні тенденції. І, як ви знаєте, в березні 21-го року Туреччина денонсувала Стамбульську конвенцію. Заявлена причина – це група людей використовує конвенцію для того, щоб нормалізувати гомосексуалізм в державі. У липні 20-го року Польща заявила, що має намір вийти зі Стамбульської конвенції, насамперед через неправильне сприйняття поняття "гендер". Цілком очевидно, що для Туреччини та Польщі це рок назад. І в рамках ПАРЕ ми багато робимо задля того, щоб ці тенденції не поширювались і щоб країни змінювали свої позиції.

На завершення хотіла б зауважити, що в основі тектонічних змін завжди лежить щоденна кропітка праця. І я дякую кожному з учасників круглого столу, і перш за все Неллі, з якою ми працювали один раз в рамках моєї ініціативи в Україні Girl2Leader (це ініціатива Womens Political Leaders), за те, що частиною цих змін є кожен з членів цього круглого столу.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Юлія, за доповідь, за інформування про європейський досвід і про роботу в Парламентській асамблеї Ради Європи.

Тому переходимо далі. Я запрошую до слова Катерину Шуневич, керівницю Аналітичного центру "ЮрФем". Будь ласка.

ШУНЕВИЧ К. Всім доброго дня! Рада вітати! Я перейду безпосередньо до нашого дослідження, яке проводила асоціація жінок-юристок "Вплив COVID-19 на права жінок в Україні". Власне, ми проводили це дослідження разом в партнерстві з Офісом Урядової уповноваженої з питань гендерної політики та МФО "Рівні можливості" в рамках програми "Права людини для України".

Метою нашого дослідження було проаналізувати вплив COVID-19 і карантинних обмежень, які були проведені на початку, власне, які були тільки введені на початку цієї пандемічної хвилі і охоплювали період березень-липень 2020 року.

В рамках цього дослідження ми опитали понад 700 жінок з різних куточків України і, власне, здійснювали певні фокус-групи з представниками органів публічної влади. В результаті перед собою ми ставили певні гіпотези, які намагались спростувати або довести, і в результаті чого більшість з них були доведені в результаті цього дослідження. Перш за все це, власне, незважаючи на переваги дистанційної роботи, вона мала все ж таки значні недоліки, зокрема це збільшення доглядової праці серед жінок; друге – це питання, як поєднувати, власне, обов'язки в роботі, що вдома немає достатньої техніки. Ця виникла ситуація в багатьох жінок, і в результаті вони були змушені або припиняти здійснювати свою роботу, або ж були змушені йти в безоплатну відпустку.

Знову ж таки тут треба ще наголосити, що на початку, власне, цієї пандемії в Україні не було розроблено достатнього законодавства, в тому числі і регулювання дистанційної роботи, тому це ще один виклик, з яким зіштовхнулись жінки.

Ще потрібно згадати, що жінки, як довели результати нашого дослідження і те, про що вже згадували сьогодні, вони переважно працювали у сфері обслуговування, і тому були змушені призупинити свою діяльність на час пандемії або в принципі її призупинити. В результаті збільшилась кількість жінок безробітних, які не мали можливості, власне, забезпечувати себе самостійно належним рівнем доходів.

Також нами були висунуті декілька гіпотез у сфері сімейних відносин, що також було переважно спростовано... переважно доведено. Це перш за все збільшення кількості домашнього насильства, зокрема понад 40 відсотків опитаних нами жінок сказали, що вони вперше зіткнулися, власне, з цією ситуацією і зазнали домашнього насильства. Однак нова проблема, яку ми спостерігали, – це те, що, незважаючи на те, що велика кількість дітей також звертались щодо вчинення до них домашнього насильства до правоохоронних органів, однак станом на сьогодні їх не визнають потерпілими від домашнього насильства.

Також, як показала статистика, зменшилась кількість розлучень. Однак ця тенденція, не можна назвати її позитивною, оскільки в умовах роботи судів, і, зокрема, їхньої ускладненої роботи, як довели дані нашого дослідження, власне, такі справи не розглядалися. Тому жінки, навіть бажаючи, власне, розірвати шлюб, не мали реальної можливості це зробити.

І також питання аліментів протягом першої хвилі пандемії показали, що жінки не мали можливості отримати належних аліментів на дітей і не могли їх стягнути в примусовому порядку через ускладнену роботу, власне, органів публічної влади.

До речі, тут потрібно сказати, що ця тенденція роботи судів, вона спостерігалась не лише під час першої хвилі пандемії, а і зараз, зокрема ми провели нову дослідницьку роботу і зараз закінчуємо результати, що суди, деякі суди, визначали певні категорії справ, які вважали пріоритетними для розгляду, і тому нехтували такими категоріями справ, які були важливими для жінок, в тому числі можливості захистити їх від домашнього насильства, можливість судами вжити певних заходів для того, аби позбавити їх від умов співжиття з кривдником.

Також тут потрібно сказати, що деякі дані засвідчили, що, незважаючи на те, що жінки і чоловіки однаковою мірою приблизно втрачали роботу і звертались до органів державної влади, зокрема до центрів зайнятості, з метою її знайти, однак лише половина з тих жінок, які звертались, знаходили роботу, а чоловіки вдвічі частіше її знаходили. Тому це свідчить про те, що жінки, крім того, що втратили роботу, вони не могли знайти її і належно продовжити себе забезпечувати.

Також те, про що вже було згадано сьогодні, це підприємці третьої групи – жінки. Переважно вони перебувають, власне, на третій групі, і вони не змогли отримати допомогу, яка була пропонована державою, і залишились в ситуації неможливості забезпечити себе належним доходом.

Відповідно на час, коли ми закінчили наше дослідження, було очевидно, що відсутнє належне законодавче регулювання у сфері дистанційної роботи. Станом на сьогодні, як відомо, в березні вже був прийнятий новий закон, і,

думаю, це значно спростить, власне, регулювання цього питання. Однак виникає питання знову ж таки недоліків певних цього закону в плані, на кого покладаються обов'язки щодо забезпечення належних умов праці працівника. Далі виникає питання, власне, забезпечення їх матеріально-технічними умовами. І гендерні розриви в оплаті праці, які спостерігались і до коронавірусної кризи, вони, в принципі, посвідчили цю тенденцію і вони залишаються сталими, тобто жінки, приблизно 20-21 відсоток, менше втрачають в заробітній платі, ніж чоловіки.

І ще зазначалося, як зазначали наші респондентки, що велике, подвійне навантаження на жінок, воно ставило їх перед вибором в тому числі вибирати, чи здійснювати роботу, чи ні, або ж поклало подвійне навантаження.

Власне, тому дуже важливою серед наших рекомендацій було звернути увагу на пропозицію розробки гендерних політик на підприємствах, установах, організаціях з тим, аби кожен роботодавець враховував потреби працівників, і, зокрема, можливість чи неможливість їх переходу на дистанційні умови праці. Знову ж таки є необхідна державна підтримка підприємницької діяльності жінок-підприємець і забезпечення належної роботи функціонування суто з тим, аби жінки могли захистити свої як трудові, так і сімейні права.

Далі. Ще однією такою важливою умовою, на котру потрібно звернути увагу, – це відсутність даних, дезаггегованих за статтю, про це вже теж неодноразово зазначалось. І, як показали результати нашого дослідження, досить складно знайти таку інформацію, оскільки органи державної влади переважно не ведуть такої розбивки за статтю. Тому потрібно це теж, власне, врахувати.

І питання, якщо говоримо про сімейну сферу, це тенденція, в якій лише збільшилася кількість домашнього насильства, з якими стикаються жінки, відсутність притулків або ускладнена робота навіть тих, які були в Україні, через карантинні обмеження. Далі, можливість доступу до безоплатної правової допомоги під час першої хвилі коронавірусу також було ускладнено, оскільки органи, як відомо, працювали або дистанційно, або не працювали в принципі. І в умовах, коли транспорт не працював, жінки не могли звернутись за

допомогою, вони не мали можливості реально захистити себе і вийти з ситуації. Тому вони були змушені далі проживати з кривдником або потерпати від домашнього насильства систематично.

Щодо систематичності домашнього насильства, тут також важлива рекомендація. Це, власне, як показує практика з судова, відсутня єдність власне,обмежуваних заходів і, власне, позиція судів різниться. Тому дуже важливо, аби Верховний Суд систематизував свої підходи до, що розуміти під систематичністю, зокрема і це питання виселення кривдників.

ГОЛОВУЮЧА. Пані Катерино, я перепрошую, якщо можна, протягом однієї хвилини все ж таки коротко завершувати. Дякую.

ШУНЕВИЧ К. Так, власне, підсумовуючи, я хотіла б сказати, що, власне, дані нашого дослідження демонструють, що жінки зазнали негативних впливів і були менш захищеними порівняно з чоловіками. А щодо даних і рекомендацій, я думаю, зараз поділюсь лінком в повідомленні.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дуже дякую, пані Катерина, за змістовну доповідь і дійсно за ті рекомендації, за ті висновки, які були окреслені якраз протягом дослідження.

А зараз ми переходимо до сектору, де заслухаємо представників виконавчої влади. І я рада запросити до слова постійного нашого партнера комітету пані Катерину Борисівну Шевченко, Урядового уповноваженого з питань гендерної політики. Будь ласка, прошу, пані Катерина.

ЛЕВЧЕНКО К.Б. Доброго дня, шановні колеги, колежанки! Доброго дня, пані Неллі! Рада вітати вас і дякую за організацію цього заходу, особливо це важливо, коли у нас обмежені можливості для спілкування, і ми можемо почути і побачити, що робиться різними партнерами, різними гілками влади, а також міжнародними та громадськими організаціями.

І я як Урядова уповноважена хочу сказати, що посилення державної гендерної політики є серйозною відповіддю на ті виклики, які пов'язані з пандемією COVID. Бо гендерна політика розвивається у нас як політика інтеграційна, яка стосується усіх сфер державного управління. І якщо ми говоримо про врахування потреб жінок і чоловіків, то, без сумніву, вплив COVID є також в різних сферах. І чим більше ми будемо враховувати якраз інтереси, потреби і необхідності різних груп, тим більш у нас адекватною буде така відповідь.

Що зроблено за останній рік, хочу коротко проінформувати, бо мої наступники, інші представники центральних органів виконавчої влади, будуть говорити в межах компетенції своїх органів.

В програму діяльності уряду включено гендерну складову. Це окремий розділ 1.3 "Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків", і уряд його виконує. Прийнято Національний план дій 1325 (це другий національний план), і там суттєва увага приділена питанням протидії насильству і забезпеченню прав жінок.

Урядом прийнята комунікаційна стратегія у сфері гендерної рівності, і там виділено вісім основних напрямів роботи. Серед них забезпечення прав в сфері охорони здоров'я, посилення жіночого лідерства, поєднання професійних і сімейних обов'язків і, без сумніву, зменшення того рівня стереотипів, який є в громадській свідомості, який стосується цих сфер і дуже заважає часто чоловікам та жінкам задовольняти власні права. Наразі продовжується розробка плану виконання цієї стратегії, робить це Міністерство культури та інформаційної політики, і я запрошую долучатися до цього.

Говорили про показники і збір гендерно-дезаггегрованих даних. Урядом затверджено 2 грудня Розпорядження щодо збору 226 індикаторів з розбивкою за ознакою статі. Це і статистика, яка збирається Державною службою статистики. Це і статистика, яка збирається органами влади, так звана адміністративна статистика. І питання сьогодні стоїть як зборів цих даних, так і в їх використанні при формуванні тих чи інших документів і рішень. І я б дуже хотіла, щоб ми якраз питання використання гендерно-дезаггегрованих даних при

підготовці нормативно-правових документів, політик, програм включили в проект рішення нашого круглого столу. При необхідності ми випишемо цей пункт.

Прийнята Державна програма протидії домашньому насильству. Посилено інституційний механізм гендерної політики за рахунок прийняття Постанови про радників з гендерних питань і відповідальні структурні підрозділи. І я також пропоную посилення цього інституційного механізму включити як завдання в рекомендації круглого столу.

Ми приєдналися до "Партнерства Біарріц" з гендерної рівності і прийняли план заходів на виконання цього партнерства, тому що розуміємо, що тільки в співпраці з міжнародною спільнотою ми можемо досягти успіхів.

Наразі розробляється стратегія безбар'єрності на виконання указу Президента. І хочу проінформувати, що вона є гендерно центричною. Тобто гендерні підходи включаються до всіх напрямів формування безбар'єрного середовища. І це є дуже і дуже добре, так само як і важливою є взаємодія між різними органами виконавчої влади, а також між урядом і Верховною Радою, міжнародними, громадськими організаціями.

І тут я хочу повідомити, що створена Комісія з питань координації взаємодії органів виконавчої влади під головуванням віце-прем'єр-міністерки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції пані Ольги Стефанішиної, на якій розглядаються актуальні питання, пов'язані з гендерною політикою. Пані Неллі погодила і увійшла до складу цієї комісії, це вже затверджена постанова, розширено склад. І ми вам дякуємо за таку співпрацю, тому що це новий майданчик посилення взаємодії між урядом і Верховною Радою саме в забезпеченні гендерної рівності. Будемо інформувати про всі засідання і всю спільну роботу.

І ми продовжуємо рух, і, з одного боку, виконуються прийняті документи. І дуже важливо сьогодні виконувати ті плани, які у нас є. Сьогодні розглядається план дій уряду на 21-й рік, і включені до нього заходи, пов'язані з гендерною політикою, відповідаючи на питання, я це кажу, громадських організацій, які були надіслані.

І ми також починаємо розробку Національної стратегії у сфері гендерної рівності - документу, який прив'язаний до цілей сталого розвитку, який допоможе нам зробити мейнстрімінг гендерної проблематики в усіх сферах. І я принагідно також запрошую і вас, пані Неллі, і представників громадських, міжнародних організацій до такої робочої групи. Доручення підписано віцепрем'єркою щодо створення робочої групи спільно з Міністерством соціальної політики - нашим таким надійним партнером, відповідальним за формування і реалізацію політики. Будемо рухати це питання вперед, тому що нам дуже-дуже це важливо.

Насильство. Сьогодні вже йшла мова про те, що нас не оминула та біда, яка разом з COVID прийшла в усі країни. І цифри, які збирає і Національна поліція, і Офіс Генерального прокурора, громадські, міжнародні організації, вони показують збільшення, що є, скажімо, ідентифікатором не лише збільшення самого насильства, а його меншого толерування, виходу з цього явища з тіні, довіри до державних структур. І тут не можу не сказати, що розпочала роботу гаряча лінія урядова 1547. Вона працювала рік, отримано більше 10 тисяч звернень, і для покращення її роботи наразі проводиться аудит, який на стадії завершення, для того щоб ми могли краще допомагати консультувати наших громадян. Тож це є дуже важливий напрям роботи, і саме для реагування на ці проблеми і прийнята Державна соціальна програма протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі.

Останнє питання (одна хвилинка), на яке я хочу звернути увагу, – це гендерна оцінка урядових рішень. Я хочу ще раз повідомити, що гендерно-правову експертизу чинного законодавства та проектів нормативно-правових актів здійснює Міністерство юстиції, в обов'язковому порядку цей документ докладається до пакету тих документів, які приймає уряд сьогодні. І дуже важливо, щоб така експертиза стосувалась також і документів, які приймаються не лише урядом, але і Верховною Радою, і Президентом, щоб ми виконували в повному обсязі Закон про забезпечення рівних прав та можливостей. І зі свого боку Апарат Урядової уповноваженої вже 3 роки поспіль робить моніторинг того, наскільки гендерна складова включається в документи, які прийняті

урядом. Лише одна цифра: 3 тисячі проектів нормативно-правових актів, поданих на розгляд уряду, було проаналізовано в 2020 році, 54 до них подані пропозиції, і вони потім враховані урядом. Це є дуже важливо, тому що укріплення законодавства є тим завданням, яке ми виконуємо.

І я також хочу подякувати в своєму виступі пані Юлію Львовичіну та її позицію щодо важливості ратифікації Стамбульської конвенції. Ми знаємо, який це важливий інструмент, і готові до співпраці, уряд і Верховна Рада, для того, щоб знайти ті необхідні голоси і рухатися далі в бік Європи, в бік євроінтеграції і захищати права наших жінок і чоловіків.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Дуже дякую, пані Катерино, вам за доповідь і дякую за інтеграційний, комплексний підхід, тому що ми побачили якраз, дякуючи вашій доповіді, різні напрямки і галузі, в яких ми працюємо з питань забезпечення гендерної рівності.

І коли ми говоримо про пандемію і вплив пандемії, без сумніву, ми не можемо залишити поза увагою Міністерство охорони здоров'я. Тому я запрошую до слова Ірини Дмитрівну Садов'як, першу заступницю міністра охорони здоров'я. Будь ласка.

САДОВ'ЯК І.Д. Я рада вітати всіх учасників нашого круглого столу. І, звичайно, ми всі прекрасно розуміємо, що на сьогодні на заклади охорони здоров'я, на медицину впав такий, досить великий тягар, і ми розуміємо, що він зв'язаний з тим, що люди на сьогоднішній день дуже багато звертають увагу саме на охорону здоров'я. І ми розуміємо, які наслідки спричинила коронавірусна хвороба в різних частинах нашого життя. І, звичайно, криза, яку принесла ця пандемія, є безпрецедентною в сучасній історії людства. Це криза, абсолютно негативний вплив якої виходить за рамки призми публічного здоров'я і створює ланку інших проблем, пов'язаних в тому числі із стабільністю економіки та правами людини.

Однією із сфер, в якій негативний вплив пандемії відчувається особливо гостро, – це, звичайно, робота по досягненню гендерної рівності.

За результатами зазначеної кількості проведених в усьому світі досліджень, пандемія COVID деяких напрямках непропорційно впливає на жінок в порівнянні з впливом на чоловіків. В реаліях боротьби з інфекцією не вирішуються належним чином ризики та складнощі, які виникають виключно або непропорційно у жінок. Зокрема, для нас навіть існує така проблема неможливості... не для нас, а для людей, перепрошую, отримання в достатній кількості медичної уваги з питань охорони материнства та доступу до контрацепції та абортів. Це в першу чергу пов'язано з тим, що під час важких таких періодів пандемії деякі медичні послуги на сьогоднішній день обмежені, бо все спрямовано, в принципі, на подолання пандемії. І деякі такі послуги, звичайно, в нашій медицині зараз страждають. Другою причиною є ризик контакту з інфекцією під час отримання медичної послуги.

Для унеможливлення створення подібної кризи материнства в Україні під час введення карантину ми все зробили в країні для того, в плані - наша медична галузь, для того, щоб наші жінки, вагітні жінки, мали доступ необмежений в цьому плані. І ми виключили постановою Кабінету Міністрів деякі заборони на проведення державними та комунальними закладами охорони здоров'я планових заходів з госпіталізації, а саме це те, що стосується надання медичної допомоги внаслідок ускладненого перебігу вагітності та пологів та надання медичної допомоги вагітним, породіллям та новонародженим.

Окрім цього, і неодноразово вже сьогодні було обговорено, існує проблема домашнього насильства та сексуального насильства під час пандемії. Однією з основних причин загострення цієї проблеми є, зокрема, збільшення психологічного тиску та зменшення звичного рівня соціалізації внаслідок ізоляції в рамках карантину. Вирішення цієї проблеми, звичайно, вимагає ряд зусиль усіх гілок влади.

Також хочу сказати, що Міністерством охорони здоров'я цього місяця Урядовій уповноваженій з питань гендерної політики було надано рекомендації

до матриці індикаторів раннього попередження сексуального насильства в умовах збройного конфлікту, що були розроблені ООН Жінки. Всі ці індикатори ми подали, я не буду їх перелічувати, там досить ряд наших суттєвих позицій, які були надані.

Ще також іншою серйозною проблематикою є необхідність підвищення соціального забезпечення медичних працівників, які працюють на фронті, реагування на епідемію COVID. В Україні дві третіх працівників медичної галузі є жінки. Зокрема, серед молодшого медичного персоналу частка жінок становить близько 90 відсотків. Очевидно, що медичний персонал не є категорією працівників, які можуть працювати дистанційно, і, звичайно, глобально це створює критичні такі соціальні умови, коли під час карантину жінки не мають можливості залишитись вдома для догляду за дітьми і при цьому не мають можливості залишити їх на час роботи у закладах дошкільної та шкільної освіти. У комбінації з факторами ризику контакту сім'ї з інфекцією та недостатньою фінансовою мотивацією наші жінки, працівниці наших закладів, змушені зачасти йти з роботи, що в свою чергу створює ще більші фінансові складнощі та соціальну незабезпеченість. Для запобігання подібного сценарію в країні, ви знаєте, що заклади дошкільної освіти працюють під час карантину. Молодші класи середньої школи також є виключенням та не є забороненими для відвідування під час карантину, але в цілому це залежить від дій і місцевої ще влади на сьогоднішній день.

Також з метою підвищення забезпечення медичного персоналу у нас були затверджені певні доплати для медичних працівників, що працюють в сфері реагування на пандемію. Подальша підтримка жінок у цих напрямках потребує такої соціальної роботи з Верховною Радою та іншими центральними органами виконавчої влади. Міністерство охорони здоров'я завжди відкрито та рішуче готове до співпраці у розвитку в цьому напрямку.

Також хочу сказати, що навіть те, що згадувала Катерина Левченко, що та постанова уряду, яка передбачає ведення певної статистики, у нас є, і вона чітко вказує... ми збираємо таку статистику по гендерній рівності. Тобто ми навіть всю статистику по захворюваності, коли ви заходите на сайт

громадського здоров'я, ми можемо бачити статистику щодо захворюваності жінок і чоловіків. І на сьогоднішній день ми там побачимо, що по цій статистиці більше хворіють жінки, 60 відсотків хворіють жінки і 40 відсотків хворіють чоловіки.

Також зараз ми активно включились у вакцинацію, і також наша статистика висвітлює щодо вакцинованих жінок і чоловіків. Так що хочу вас проінформувати, що на сьогоднішній день 56,7 відсотка провакциновано жінок і 43,3 відсотка провакциновано чоловіків. Ці всі дані ви можете знайти на сайті нашого Центру громадського здоров'я.

Ми активно включаємося в усі процеси. Дякуємо за підтримку. Дякуємо за участь всіх нас в цьому. Тому я думаю, що в цьому напрямку і надалі будемо працювати. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, Ірина Дмитрівна, вам за доповідь, за те, що ви відкрили профільну проблематику.

І зараз я надаю слово Ользі Миколаївні Ревук, заступниці міністра соціальної політики України.

Будь ласка, запрошую вас до слова, пані Ольга.

РЕВУК О.М. Доброго дня, шановні колеги! Доброго дня, пані Неллі! Дякую за запрошення взяти участь у вашому заході. І, мабуть, хотілося б зазначити вже деякі речі, що безпосередньо зроблено Міністерством соціальної політики, що ми робимо задля вирішення проблеми домашнього насильства у зв'язку з COVID-19.

Ми розуміємо, що в умовах COVID проблема загалом повністю у всьому світі, вона загострилась. І це перш за все пов'язано з тими стресами, які люди отримують внаслідок психологічного певного такого тяжіння, коли вони знаходяться, вимушені знаходитись набагато більше часу в зачинених, так би мовити, стінах. І у зв'язку з тим, що досить широко застосовується і дистанційна робота, коли люди вже не можуть відрізнити будинок – це

місце для відпочинку, з робочим місцем відбувається плутанина, і психологічно також впливає на всі ці проблеми.

І також відомо всім, що в 2020 році в порівнянні з 2019 роком вдвічі змінилася, збільшилась кількість випадків домашнього насильства. І зафіксовано понад 200 тисяч звернень, серед яких 86 відсотків – це звернення жінок безпосередньо.

Важливо зазначити той факт, що питання протидії домашньому насильству визначено пріоритетом в Україні в діяльності уряду, в тому числі на найвищому політичному рівні. Так, Президентом України був підписаний Указ у вересні 2020 року. Міністерством соціальної політики на початку цього року було затверджено вже і прийнято урядом Державну соціальну програму по протидії домашньому насильству терміном до 2025 року. В 20-му році Україна приєдналась до "Партнерства Біарріц", чим і взяла на себе зобов'язання по запобіганню домашньому насильству.

Для того, щоб ми виконували всі взяті на себе зобов'язання і по міжнародній коаліції, і загалом по нашому напрямку роботи, ми розуміємо і ми працюємо над тим, щоб постраждалим була надана якісна і вчасна допомога, що важливо - і своєчасна.

Міністерством соціальної політики при співпраці з Фондом народонаселення ООН було розроблено онлайн-курс навчання безпосередньо відповідальних представників, тих відповідальних осіб, які працюють на рівні, вже на регіональному рівні, які займаються питаннями протидії домашньому насильству. І орієнтовно біля 6 тисячам осіб було проведено таке онлайн-навчання, що в свою чергу становить орієнтовно біля 90 відсотків тих відповідальних осіб, які займаються цими питаннями на місцях.

Також для оперативної реакції в зв'язку з конфліктом України з Росією було залучено представників регіональних Міністерства ветеранів до роботи координаційних рад також на місцях, для того щоб ми могли забезпечити за принципом "рівний рівному" захист прав і, так би мовити, цієї, вузької категорії наших громадян.

Також в центрі нашої уваги - сьогодні про це вже говорилося не раз, - є безпосередньо розбудова мережі притулків і інших спеціалізованих служб надання допомоги постраждалим від домашнього насильства. Відомо, що на сьогоднішній момент вже виділена субвенція на розбудову спеціалізованих служб, в тому числі притулків. І незалежно від цієї субвенції, що дуже є таким позитивом, що за 2020 рік, з моменту, коли COVID увірвався в наше життя, було створено 9 притулків за бюджети місцевих... Вірніше так, 9 притулків, з яких: 5 - за кошти місцевих бюджетів і 4 притулки - за кошти донорської допомоги.

На сьогодні мережа спеціалізованих установ, які надають допомогу постраждалим, складається з 21 центра соціально-психологічної допомоги, з 33 притулків. І на кінець року, і на початок, на січень, 2020-го було 410 мобільних бригад. В зв'язку з децентралізацією ця кількість бригад зменшується, тому що при переході, так би мовити, при зміні місцевої влади деякі мобільні бригади, вони припиняють своє існування.

І що ще зроблено було Міністерством соціальної політики. В цьому ж напрямку була прийнята методика визначення потреб територіальних громад у створенні спеціалізованих служб підтримки, в тому числі безпосередньо притулків. Цією методикою вже мають користуватися територіальні громади при прийнятті своїх рішень про створення цього виду спецслужб.

В умовах пандемії важливу роль відіграють і «гарячі лінії», які є і регіональними, і різними, і так далі, про що сьогодні також говорила пані Катерина Левченко, що на початку 20-го року започаткована і почала свою роботу "гаряча лінія" 15-47 при урядовому контактному центрі. І ми зараз співпрацюємо з Урядовою уповноваженою, з пані Катериною, і з Фондом народонаселення ООН по проведенню аудиту, після чого буде прийматися дорожня карта по покращенню роботи лінії 15-47.

Що важливо ще, мабуть, було сказати, що в умовах децентралізації та на сьогоднішній момент відбувається. Ми розуміємо, що нам дуже важливо забезпечити роботу із запобігання домашньому насильству і надання необхідної допомоги на рівні територіальних громад. На сьогоднішній момент поки що

відповідальний підрозділ на рівні органів місцевого самоврядування створюється повільно, і в територіальних громадах є, на їхню точку зору, більш актуальні, більш важливі, більш кричущі питання, якими вони займаються в першу чергу. Ми зі своєї сторони надаємо методологічну допомогу їм для розуміння, хто має займатися, на кого покладені ці функції, як це працює і так далі. На жаль, це відбувається все одно трішечки повільно, але ми не опускаємо рук і рухаємось далі, і територіальні громади впевнено з цим впораються, питання тільки безпосередньо часу.

Під час пандемії особливого значення набувають саме інформаційні кампанії з інформування населення про проблему домашнього насильства, про ті заходи, про той захист, який держава може надавати особам, які постраждали від домашнього насильства, про те, що саме цікаве, скільки зусиль і міжнародних організацій, громадських організацій, міжнародних наших донорів і представників уряду.

Інформаційні кампанії на сьогоднішній момент є досить активними, і ми це всі разом з вами тут це знаємо. Але незалежно від тієї великої кількості інформаційних кампаній на сьогоднішній момент згідно досліджень стійкими залишаються певні стереотипи. І цікавим є факт, що 17 відсотків опитуваних вважають, що заради збереження сім'ї жінка повинна терпіти насильство з боку чоловіка. 40 відсотків вважають, що насильство трапляється в недостатньо забезпечених сім'ях. Кожна четверта людина вважає, що фізичне насильство чоловіка проти жінки може бути взагалі виправданим. І кожен десятий взагалі не вважає це якоюсь гострою проблемою. При цьому 66 відсотків населення вважає, що сучасне покоління є більш нетерпимим, що є позитивним, в порівнянні вже з минулим поколінням є більш нетерпимим по відношенню до домашнього насильства.

Ми як міністерство, як національний координатор в сфері протидії домашньому насильству розуміємо, що нам дуже важливо забезпечити належну координацію, взаємодію та фахову підготовку фахівців усіх уповноважених органів, які працюють в сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Маємо забезпечити доступність та якість надання необхідної допомоги та

послуг постраждалим незалежно від місця їх проживання, від їх віку, від стану здоров'я і від інших критеріїв. Розуміємо про важливість притягнення до відповідальності кривдників і попередження повторного скоєння злочинів чи адміністративних правопорушень, формування нульової толерантності усіх груп населення до насильства і збір даних, і моніторинг реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству. І ми розуміємо з вами, що ці всі завдання можуть бути виконані лише при тісній співпраці представників уряду, міністерств, представників Верховної Ради, народних депутатів, органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади, громадських об'єднань, міжнародних організацій.

Тому я дуже вдячна за організацію сьогоднішнього заходу, який є одним із елементів, який створює таку загальну картинку нашого спільного разом з вами руху по запобіганню домашньому насильству.

Загалом коротко все. Дуже вам дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Дуже дякую, Ольга Миколаївна, вам за доповідь. І фактично, коли ми говоримо про проблематику домашнього насильства, ми все одно повертаємось якраз до проблеми ратифікації Стамбульської конвенції. Загалом я як модератор даного заходу планувала не висловлювати особистої позиції, але коли вже декілька разів вона була згадана, то від імені парламенту можу сказати, що насправді це єдиний дієвий механізм, який був би достатньо корисним в Україні. Я не є мрійницею, я розумію, що нинішнє скликання парламенту не зможе ратифікувати Стамбульську конвенцію в повному обсязі. Проте реальним завданням і тим завданням, яке можна реально здійснити, - це ратифікація Стамбульської конвенції з застереженням по ряду пунктів, які викликають найбільший суспільний резонанс. І я сподіваюся, що парламент вийде теж на нормальний режим роботи, бо знову ж таки були певні, і є зараз, карантинні обмеження, і ми перейдемо до планового прийняття і ратифікації даного документу.

Пані Ольга також декілька разів згадала децентралізаційні процеси, які, звичайно, впливають на роботу всіх відомств. І тому якраз я хочу зараз запросити до слова заступника міністра розвитку громад та територій України з питань європейської інтеграції Корхового Ігоря Григоровича. Будь ласка, прошу вас.

КОРХОВИЙ І.Г. Дякую, пані Неллі.

Шановні колеги, шановні друзі, учасники і учасниці! В першу чергу дякую за запрошення і за організацію даного справді крутого івенту. Для нас дуже важливо, що питання впровадження гендерної рівності і забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, воно перебуває в такій активній фазі і в активній адженді, і для нас як органу державної влади завжди перебуває у фокусі.

Щодо Мінрегіону, його діяльності у впровадженні гендерного компоненту. ми чітко розділяємо дане питання на два аспекти. Перший аспект – це впровадження гендерного компоненту саме у розбудову і підтримку інституційної спроможності нашого міністерства. Це передбачає і навчання наших співробітників, і проведення аналізу та вдосконалення процесів роботи самого міністерства. Тут ми активно працюємо разом з ООН Жінки. Вони нам дуже добре допомагають в аналізі внутрішніх процесів, в навчанні співробітників, у впровадженні гендерно-правової експертизи, тих актів, які ми готуємо і потім видаємо на-гора.

Що стосується безпосередньо сфер політики, то тут ми дуже раді нашій активній співпраці разом з іншими центральними органами виконавчої влади. Дуже радий бачити моїх колег з Міністерства соціальної політики, Катерину Борисівну. Наприклад, міністерство вперше підготувало проект Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року, в якому за рахунок активної співпраці з ООН Жінки і Катериною Борисівною у нас з'явилася ціль – забезпечення гендерної рівності і рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. На виконання цієї цілі обласними державними адміністраціями були включені гендерні компоненти у їхні проекти регіональних стратегій. Також спільно з

ООН Жінками ми реалізуємо ряд пілотних проєктів стосовно впровадження гендерних компонентів на регіональному рівні та безпосередньо у муніципалітетах.

Що стосується впровадження гендерного компоненту в регіональну політику, Мінрегіоном спільно з партнерами підготовлено проєкт змін до Закону про засади регіональної політики, в якому теж враховано питання впровадження гендерного компоненту.

Хочеться окремо виділити блок безбар'єрності. Тут наше міністерство перебуває на передовій боротьби. Хочу звернути увагу: безпосередньо це боротьба за безбар'єрний простір. Ми зараз фіналізуємо проєкт Національної стратегії розбудови безбар'єрного простору на виконання указу Президента. Також готуємо план заходів до впровадження. Але також паралельно Мінрегіоном як державним органом, який формує політику у сфері будівництва, ведеться робота щодо внесення змін до державних будівельних норм. У першу чергу це такий горизонтальний зонтиковий ДБН – інклюзивність. Також ми зараз проводимо оцінку доцільності внесення змін до ДБН шкіл, дитячих садків, лікарень. І паралельно до кінця року нами запланована розробка та внесення на уряд методики оцінки безбар'єрності. Даний інструмент дозволить проводити відповідну оцінку безбар'єрного простору у містах і стане ще одним таким важливим аспектом для розбудови безпосередньо комфортного безбар'єрного простору для наших громадян і маломобільних груп.

В більш широкому політичному спрямуванні хочу сказати, що ми зараз працюємо над тим, щоб врегулювати питання розподілу повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Це дуже важливо, тому що це створить дійсно інституційний механізм для впровадження, більш ефективного впровадження гендерної політики, і ми будемо чітко розуміти, хто за що відповідає, безпосередньо за який аспект даної політики.

Підсумовуючи, хочу подякувати ще раз за запрошення і за можливість представити і результати, і наші плани. Також хочу подякувати всім, хто

долучений. Дякую, що дана тема гендерної рівності, вона перебуває в активному фокусі як Верховної Ради, так і центральних органів виконавчої влади. І тільки спільними зусиллями ми зможемо досягнути таких результатів, які ми перед собою плануємо.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, Ігор Григорович, за доповідь і за участь. Дійсно, враховуючи децентралізаційні процеси, дуже важливо, щоб саме ваше міністерство було гендерно чутливим. Бо ряд процесів змістився якраз на місця, і фактично від позиції вашого міністерства залежить дуже багато. Тому ще раз дякую.

А зараз запрошую до слова Віктора Вікторовича Іванкевича, представника Уповноваженого з дотримання рівних прав і свобод. Будь ласка.

ІВАНКЕВИЧ В.В. Дякую, пані Неллі.

Шановні учасники круглого столу, перш за все дозвольте наголосити, що ця тема, яку ми сьогодні розглядаємо, вона є надважливою. Під тиском глибоких патріархальних дискримінаційних стереотипів щодо ролі та відповідальності жінки та чоловіка в суспільстві жінки України зазнають системних обмежень, на жаль, підкреслюю, на жаль, у політичному та публічному житті: у виборі освіти та професій, в нерівному ставленні на ринку праці і так далі.

Традиційно в Україні жінки мають кращу освіту, це доказано рядом обстежень. І ці обстеження, вони повторюються ... не проводяться кожен рік, але кожне десятиріччя підтверджують цю тезу. Тому навіть з прагматичної точки зору для нашого суспільства жінки мають бути більше представлені на керівних посадах та бути представлені у політичному житті держави.

Карантинні заходи спричинили появу нових викликів для усіх груп жінок, що полягають у ризиках втрати роботи, ускладненого доступу до медичних і соціальних послуг, збільшення випадків домашнього та сексуального насильства, посилення гендерних стереотипів і традиційного розподілу

соціальних ролей. Одним із факторів, який впливає на таке становище жінок, є закриття закладів дошкільного догляду та шкіл, що збільшило щоденну зайнятість для працюючих жінок і викликало необхідність брати лікарняний листок, щоб знаходитися вдома з дітьми.

Жінки в сільській місцевості – це та категорія, яка потребує окремого вивчення і більш такого застосування досвіду, передового досвіду щодо становища жінок в суспільстві. Я хочу підкреслити, що в сільській місцевості на сьогодні проживає 13 мільйонів осіб, із них близько 8 мільйонів – це жінки, або 60 відсотків сільського населення. Жінки та дівчата в сільській місцевості часто страждають від множинної дискримінації через такі фактори, як місце проживання, вік, наявність інвалідності і етнічна приналежність та інше. Найгірші є умови життя жінок в сільській місцевості після 50 років, чисельність яких налічується близько 1 мільйона. Половина з них не мають можливості купувати необхідні їм ліки, оплачувати медичні послуги. До речі, цьому сприяла наша медична реформа, яка на сьогодні критикується в суспільстві. Третина з них не можуть отримати необхідну медичну допомогу через недостатнє забезпечення амбулаторій загальної практики лікарським кадрами сімейної медицини, і сільські жінки мають проблеми з доступністю до медичних послуг. Відсутні сприятливі умови для поєднання материнства і професійного зростання через нерозвиненість мережі дитячих закладів в сільській місцевості.

Жінки, що потерпають від домашнього насильства. Я хочу звернути увагу, що найбільше звернень щодо порушення прав жінок до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини надходить саме у цих випадках. В умовах пандемії COVID в Україні, як і у всьому світі, загострилась проблема поширення домашнього насильства. В минулому році домашнє насильство зросло на 62 відсотки у порівнянні з 19-м роком. І, за інформацією Національної соціальної сервісної служби України, суб'єктами взаємодії зафіксовано 211 тисяч 362 звернення щодо домашнього насильства, 80 відсотків таких повідомлень надійшло саме від жінок. Це уже свідчить про те, що жінки потерпають найбільше від цього явища. Водночас аналіз звернень

громадян засвідчує, що найбільш поширеними є порушення права на безпеку та захист постраждалих осіб органами поліції та соціального захисту населення, права на одержання соціальної та правової допомоги. Окрім того, підтверджується відсутність координації між суб'єктами взаємодії, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі.

Я хочу привернути увагу присутніх, що ми, наш офіс і Уповноважена Верховної Ради з прав людини, завершили роботу над щорічною доповіддю. Вона буде найближчим часом оприлюднена. Її вручили вже Голові Верховної Ради та голові профільного комітету Верховної Ради. І сподіваюсь, що наші діти будуть жити уже в більш сприятливому суспільстві. І за останні роки дуже багато зроблено у законодавчому забезпеченні рівних прав і чоловіків, і жінок. Водночас ще багато слід міняти і в самому сприйнятті та забезпеченні рівних прав у суспільстві. Сподіваюсь, що наші діти і наступне покоління вже не матиме багатьох стереотипів минулого, що розділяє ролі чоловіків і жінок у нашому суспільстві.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам за доповідь. Віктор Вікторович, дякую за системну співпрацю з комітетом, а також загалом за ту роботу, яку робить Офіс Уповноваженого Верховної Ради з прав людини.

Зараз запрошую до слова Олександра Михайловича Пижова, генерального директора директорату європейської інтеграції, бюджетування та узгодження політик Міністерства освіти і науки України.

Будь ласка, запрошую вас до слова, пане Олександрє.

ПИЖОВ О.М. Доброго дня, шановні колеги, шановані друзі! Дякую за можливість долучитися до роботи даного круглого столу. Це дійсно питання дуже важливе. Воно є на порядку денному Міністерства освіти і науки України як одне із першочергових: і боротьба із пандемією COVID-19, і забезпечення гендерної рівності, зокрема в сфері освіти і науки України.

Дотримуючись всіх регламентних вимог сьогоденного засідання, буду дуже стисло говорити про ту політику міністерства, виклики, з яким ми стикаємося і в боротьбі з COVID, і в забезпеченні гендерної рівності.

Пандемія, викликана вірусом COVID-19, створила нові глобальні виклики для освітніх систем всіх країн, не оминувши і Україну. Масштаб і швидкість закриття шкіл та університетів стали безпрецедентним викликом для всієї сфери освіти. Країни намагаються компенсувати відсутність традиційного освітнього процесу дистанційними рішеннями, але невизначеність щодо тривалості карантинних заходів суттєво ускладнює такі зусилля. За даними ЮНЕСКО, станом на березень 2020 року частка здобувачів освіти, на яких вплинули обмежувальні заходи, пов'язані з пандемією, зросла до безпрецедентних 97,8 відсотка. Заклади освіти повністю закрили 156 країн світу, це охопило майже 1,5 мільярда здобувачів освіти. Це 82,5 відсотка всіх здобувачів освіти в світі, це більше як 260 мільйонів учнів та студентів. На той момент були охоплені вибірковими заходами карантину та закрили заклади на окремих територіях у певних регіонах.

В Україні з середини березня 2020 року було запроваджено загальнонаціональний карантин, заклади освіти завершили 2019-2020 рік дистанційно. Найбільші ризики для сталості навчання виникли у шкільній освіті, в тому числі з таких причин: брак в цифрових навичках педагогів, обмеження доступу учасників освітнього процесу до сучасної комп'ютерної техніки та якісного Інтернету, зокрема йдеться про віддалені регіони, громади, населені пункти в гірській місцевості та сім'ї з низьким рівнем доходів. Далеко не всі діти є достатньо вмотивованими, щоб навчатися самостійно, сприймають карантин як додаткові канікули, а частина батьків таких дітей поділяють таку позицію.

У сфері професійної освіти, окрім недостатнього інфраструктурного забезпечення дистанційного навчання, проблемним стало проведення практик та практичних занять, які є неможливими онлайн.

Перехід на дистанційний формат навчання став викликом і для сфери вищої освіти, втім здобувачі вищої освіти зазвичай мають кращий доступ до

навчальних матеріалів, комп'ютерної техніки, а викладачі університетів краще підготовлені до проведення дистанційних занять. Рішення про вибір формату навчання у вищій освіті є питанням автономії закладів вищої освіти. Такі рішення приймаються з огляду на наявність ресурсів в університеті та відповідні обмеження карантинного характеру в конкретній області та регіоні.

Важливими викликами фінансування є вплив пандемії на освітню сферу, викликаний не лише труднощами організації дистанційного навчання в період вимушеного закриття закладів освіти та правилами відновлення освітнього процесу у них після пом'якшення карантинних обмежень. Існує реальна загроза суттєвого скорочення доступу до фінансових ресурсів. Це є виклик, що є вкрай актуальним і для України. Більше того, за оцінками експертів Світового банку, освітній сфері загрожує потрійний фінансовий шок через скорочення видатків трьох основних джерел фінансування сектору освіти. По-перше, це скорочення державного фінансування освіти, прогнозоване падіння світового та національних ВВП може спричинити зменшення видатків на освіту до 10 відсотків, в тому числі і через спрямування фінансових потоків в сфери охорони здоров'я та соціального захисту населення.

По-друге, скорочення витрат на освіту з боку домогосподарств та конкретних осіб, що може вплинути як на кількість здобувачів освіти в приватних закладах, що зумовлять додаткове навантаження на державні заклади, так і рівень охоплення освітою в цілому.

По-третє, скорочення фінансування сфери з боку донорських країн та установ, природньо, що розвинуті країни вимушені переглядати свої інвестиційні пріоритети, щоб захистити власних громадян, а міжнародні організації фінансуватимуть потреби, озвучені національними урядами, віддаючи перевагу підтримці медичного сектору та економіки.

У зв'язку з необхідністю фінансування заходів, спрямованих на подолання пандемії COVID-19, було здійснено перерозподіл видатків з державного бюджету, внаслідок якого відбулось зменшення обсягу фінансування сфери освіти. Йдеться про скорочення видатків на освіту і науку внаслідок секвестру Державного бюджету 2020 року. Було скорочено видатки

МОН загальним обсягом на майже 5 мільярдів гривень, тобто загальний обсяг фінансування скоротився на 4,3 відсотка.

Одночасно пандемія впливає і на жінок. Звісно, вони не такі разючі, як в країнах, що розвиваються, втім відповідно до проведених в Україні досліджень не можна ігнорувати ці два взаємопов'язаних впливи.

За даними Департаменту економічних і соціальних питань ООН, пандемія впливає на прогрес та ефективність досягнення всіх 17 цілей сталого розвитку. Про це йдеться і у відповідному звіті від березня 2020 року. Тож впливу одночасно зазнає і Ціль забезпечення всеохоплюючої, справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх, і Ціль забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей всіх жінок.

Жінки переважають серед працівників тих галузей, які зазнали скорочення фінансування з державного бюджету. Це галузь культури, мистецтва, освіти, науки, фізичної культури та спорту. В Україні ці важливі... дуже пов'язані ще й тому, що переважна частина працівників сфери освіти – це жінки. Наприклад, майже з 450 тисяч педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти більше як 390 тисяч - це є жінки, а це становить 87 відсотків.

Жінки зазнали більшого навантаження через виконання домашньої та доглядальницької праці під час карантину. Саме жінки, як правило, залишалися і залишаються доглядати дітей дошкільного та молодшого шкільного віку під час закриття закладів освіти на час дії карантинних обмежень, про що вже зазначав і пан Дмитро, і пані Неллі на початку сьогоднішнього засідання.

Додатково залишаючись працювати з дому, чимало сімей зіткнулося з банальним браком цифрових пристроїв у сім'ї, потребою пріоритизувати або власну роботу, або дистанційне навчання дитини. Працюючи з дому, жінки часто мали потребу контролювати виконання завдань школярами, своїми дітьми, які навчаються дистанційно, та/або відволікатися на догляд за дошкільнятами та на інші хатні справи.

Після запровадження загальнонаціонального карантину в березні 2020 року у стислі строки уряд та Комітет з питань освіти, науки та інновацій Верховної Ради України, Офіс Президента України запустили проект – Всеукраїнську школу онлайн, телевізійні уроки з усіх предметів для учнів 5-11 класів. Всеукраїнська школа онлайн стала швидким технологічним рішенням та допомогою в першу чергу учням та їхнім батькам. Трохи згодом відбувся запуск телеуроків для початкової школи – це 1-4 класи. Телеуроки доповнювались або повністю замінили уроки на карантині, особливо у випадках неможливості проводити дистанційні уроки вчителями або ж у відсутності в учнів доступу до Інтернету.

Додатково до Всеукраїнської школи онлайн уроки по телевізору створювали і в регіонах. Тут велика подяка і Комітету Верховної Ради з прав людини, і телеканалу "Рада", який транслював ці уроки з іншими телеканалами разом.

На підтримку карантину навесні 2020 року за педпрацівниками зберігалась середня заробітна плата. Міністерство освіти і науки спільно з освітнім омбудсменом неодноразово наголошувало на незаконності рішень окремих засновників закладів освіти щодо примусової неоплачуваної відпустки на період карантину. Рішенням уряду надано можливість місцевим радам використовувати залишки коштів освітньої субвенції на закупівлю засобів зв'язку для учасників освітнього... засобів захисту для учасників освітнього процесу.

Додатково за рахунок економії коштів за іншими бюджетними програмами виділено майже 540 мільйонів гривень на забезпечення дезінфекційними засобами учасників освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти. З метою ефективної підготовки закладів освіти та педагогів до організації дистанційного та змішаного навчання МОН спільно зі студією онлайн-освіти EdEra в рамках швейцарсько-українського проекту DECIDE розробило онлайн-курс про дистанційне та змішане навчання для вчителів, керівників закладів загальної середньої та закладів професійної освіти, а також представників органів управління освітою.

В грудні 2020 року Міністерство освіти і науки спільно з Українським інститутом розвитку освіти, Міністерством цифрової трансформації України та громадською спільнотою "Освіторія" з метою забезпечення рівного доступу до якісної шкільної освіти учнів 5-11 класів запустило платформу для дистанційного та змішаного навчання – Всеукраїнська школа онлайн. Це платформа, яка розміщена в мережі Інтернет, на якій розміщено понад 800 еталонних уроків, за допомогою яких вчитель може організувати для учнів освітній процес. Кількість уроків постійно зростає. До серпня 2021 року планується додати близько 2 тисяч 700 уроків.

З метою підвищення соціального захисту педагогів МОН проводить системну політику, зокрема з 21-го року заробітна плата працівників сфери освіти зросла на 20 відсотків. З 1 грудня 2021 року має зрости ще на 8,5 відсотка. Моніторингове дослідження, проведене у 20-му році Інститутом освітньої аналітики за підтримки Дитячого фонду ООН та Державною службою якості освіти, зафіксувало, що одним з обмежень забезпечення якісного навчання є брак цифрових пристроїв у педагогічних працівників. З цією метою у Державному бюджеті на 2021 рік передбачена окрема субвенція у сумі 1 мільярда гривень. Кошти субвенції будуть спрямовані на забезпечення належної організації освітнього процесу під час карантину.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Олександр, я перепрошую, але перебираємо вже час. Якщо можна, коротко фіналізуватися.

ПИЖОВ О.М. До хвилини. До хвилини.

Ця субвенція буде направлена на забезпечення комп'ютерів для викладачів предметних дисциплін і для належної організації освітнього процесу.

Серед педагогічних працівників близько 15 відсотків – це працівники, які перебувають у групі ризику захворювання на COVID-19. Тому дорожньою картою з впровадження вакцини гострої респіраторної хвороби Міністерством

охорони здоров'я учителі та інші працівники сфери освіти визначені однією з пріоритетних груп для вакцинації від коронавірусної хвороби.

З огляду на масштаб системи освіти: близько 15 тисяч шкіл, більше 700 закладів професійної освіти, майже 200 університетів, майже 5 мільйонів здобувачів освіти та 600 тисяч медпрацівників - підтримка системи освіти в період пандемії потребує системних кроків і Міністерства освіти, всього уряду, і парламенту. Така систематичність знаходить відображення в освітніх політиках, про які було сказано: підвищення рівня оплати праці, забезпечення педагогів технікою і автоматизація закладів освіти, що самостійно визначають модель організації освітнього процесу.

Я дуже дякую за увагу і надану можливість виступити.

ГОЛОВУЮЧА. Щиро дякую вам за доповідь.

Дійсно вплив пандемії COVID-19 на сферу освіти, я думаю, відчуває кожен з нас за рахунок тих соціальних ролей, які ми виконуємо, чи батьки школярів, чи студентів, викладачі, педагоги. Я думаю, що серед нас є представники усіх цих соціальних ролей.

А зараз запрошую до слова Олександра Петровича Радчука, державного експерта експертної групи з питань договірної регулювання оплати праці та доходів від зайнятості Директорату розвитку ринку праці та умов оплати праці Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Будь ласка.

РАДЧУК О.П. Доброго дня, шановні народні депутати, представники уряду, міжнародних та громадських організацій, колеги! Хочу подякувати пані Неллі та усім організаторам цього круглого столу за надану можливість виступити перед вами та розповісти про стан справ із забезпечення гендерної рівності у сфері, за яку відповідає Мінекономіки, а також ключові напрямки роботи нашого міністерства у цій сфері.

Давно доведено, що у конкретній спільноті кількість проявів домашнього насильства, в тому числі гендерно обумовленого, про що говорила і пані

Катерина Левченко сьогодні, і пані Ольга Ревук, прямо пропорційна загальному рівню бідності і безправ'я у цій спільноті. Іншими словами, причинами домашнього насильства і насильства за ознакою статі найчастіше є бідність та особливо економічна нерівність жінок і чоловіків, найважливішим проявом якої є гендерний розрив в оплаті праці. Звісно, це проблема не України, не лише України, вона є глобальною. Разом з тим, кожна країна сама вирішує, чи визнавати її і працювати над її вирішенням, чи закрити очі і уявити ніби такої проблеми не існує.

Провідні країни світу давно дійшли висновку, що рівні права та можливості для жінок і чоловіків, в тому числі у сфері оплати праці, вже самі по собі є потужним чинником економічного зростання. За підрахунками Глобального інституту Маккензі, саме лише забезпечення гендерної рівності в розвинених країнах здатне забезпечити додатковий приріст світового ВВП на 11 відсотків, або на 12 трильйонів доларів США. А гіпотетично забезпечення повної рівності прав і свобод жінок і чоловіків на планеті у горизонті до 2025 року в змозі додатково збільшити світовий ВВП на 26 відсотків, або на 28 трильйонів доларів США.

Тож з метою об'єднання зусиль країн із забезпечення гендерної рівності та реалізації цього величезного економічного потенціалу останні роки на міжнародній арені було започатковано дві глобальні ініціативи. Перша – це Міжнародна коаліція за рівну оплату праці (Equal Pay International Coalition, EPIC). Міжнародна ініціатива започаткована на 72-й сесії Генеральної асамблеї ООН 18 вересня 2017 року в Нью-Йорку. Співзасновниками EPIC стала Міжнародна організація праці, ООН Жінки, які є співорганізаторами цього круглого столу, та організація Економічного співробітництва та розвитку.

Друга ініціатива – це "Партнерство Біарріц" за гендерну рівність, започаткована лідерами країн "Великої сімки" на саміті у французькому місті Біарріц 25 серпня 2019 року.

Приєднання України до "Партнерства Біарріц" було ініційовано першою леді України, пані Оленою Зеленською, трохи більше року тому, 10 грудня 2019 року. Внаслідок проведення урядом підготовчої роботи вже 12 вересня 2020

року Україна отримала офіційний статус учасниці "Партнерства Біарріц". Приєднання України до ініціативи ЕРІС було ініційовано у липні цього ж року віце-прем'єр-міністром України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції пані Ольгою Стефанішиною.

У відповідь на направлений урядом лист-заявку генеральний директор Міжнародної організації праці пан Гай Райдер вже 9 грудня, ось зовсім відносно нещодавно, повідомив про її схвалення. При цьому він підкреслив, що Україна стала другою країною після Канади, яка отримала в ЕРІС тристороннє членство: це уряд, це сторона роботодавців і сторона профспілок.

Вочевидь не випадково склалося так, що початок активної підготовчої роботи над вирішенням проблеми економічної нерівності жінок і чоловіків припав на 20-й рік - рік пандемії гострої респіраторної хвороби COVID-19. З метою консолідації зусиль усіх зацікавлених органів виконавчої влади уряд вже 16 грудня 2020 року схвалив план з реалізації відповідних зобов'язань України, в якому передбачив три комплексні заходи, які прямо або опосередковано спрямовані на зменшення економічної нерівності жінок і чоловіків. Перше – це реформування законодавства у сфері соціальних відпусток, пов'язаних із народженням дитини та доглядом за нею. Так, на відміну від більшості сьогоденних спікерів, які говорили про нерівність, в цій сфері якраз жінки мають перевагу над чоловіками в плані отримання відпусток по догляду за дітьми.

Друге – це досягнення Україною повної відповідності за всіма 11 критеріями членства в ЕРІС. Наразі Україна відповідає 7-ми з них при необхідних 6-ти. Не буду за браком часу на цьому зупинятись. Якщо цікаво, це можна в листуванні зконтактуватись і я розкажу.

Третє – це розроблення та реалізація національної стратегії щодо зменшення гендерного розриву в оплаті праці на період до 23-го року. У проекті цієї національної стратегії, який на даний час розробило Мінекономіки, крім вдосконалення чинного законодавства, ключовими завданнями визначено, зокрема: забезпечення рівних прав жінок і чоловіків у публічній сфері, в тому числі і в контексті обіймання керівних посад на підприємствах, а також у

політиці; ефективного поєднання трудових та сімейних обов'язків, про що уже сьогодні говорилось, це неоплачувана хатня робота, яка вимагає і знань, і фізичних зусиль, і забирає багато часу, роботи з догляду; вдосконалення системи збору, оброблення та публікації статистичних гендерно-дезагрегованих даних, про що також Катерина Борисівна сьогодні говорила; активна промоція серед дівчат і жінок з тем освіти. Ви, напевно, знаєте, що це science, technology, engineering and mathematics, тобто ті сфери, які дають можливості працювати на підприємствах і в галузі з вищим рівнем заробітної плати. Проведення активних інформаційних, просвітницьких і роз'яснювальних кампаній з метою подолання існуючих в нашому суспільстві, на жаль, з колишнього Радянського Союзу все ще є залишки гендерних стереотипів, тощо.

Початковий варіант національної стратегії вже опрацьовується в робочому порядку експертами Міжнародної організації праці наразі та ООН Жінки. І на наступному тижні ми сподіваємось отримати вже перелік зауважень та пропозицій, і після їх врахування будемо виносити зазначений проект на громадське обговорення.

На завершення хочу навести вам цікавий і неочікуваний, але дуже показовий факт. Зазвичай саме жінки, про що сьогодні більшість спікерів говорили, саме жінки вважаються тією категорією населення, яка чи не найбільш потерпає від економічної кризи. І цілком закономірним вважається, що під час економічної кризи розрив в оплаті праці жінок і чоловіків зростає.

Разом з тим, опубліковані в цьому місяці Держстатом дані показали, що в Україні за минулий, ковідний, 20-й рік, який був відзначений падінням ВВП, суттєвим зниженням ділової інвестиційної активності, прискоренням інфляції, загальним падінням життєвого рівня та доходів громадян, доходів населення, гендерний розрив в оплаті праці в Україні не лише скоротився, але і досяг найнижчого рівня за всю історію нашої держави. Це 18,6 відсотка за підсумками IV кварталу 20-го року. Про що це свідчить? Про те, як на мене, що саме жінки не лише більш активно порівняно з чоловіками шукали можливості протистояти всім перерахованим негативним явищам в економіці та в соціальній сфері, але і більш ефективно ці можливості реалізовували. І уряд в

особі Міністерства економіки, яке я представляю, докладе всіх зусиль, щоб жінки і чоловіки в Україні працювали і досягали добробуту, будучи рівними і вільними у виборі своєї праці.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за увагу. Дякую вам за виступ, Андрій Петрович. Також дякую за те, що він був структурований, чіткий, інформативний, і за такі цікаві аспекти, які ви висловили у ньому. Також хочу сказати, що парламент зі своєї сторони буде вирівнювати нерівність щодо чоловічих декретів. І зараз вже готовий законопроект до другого читання, який буде надавати хоча би двотижневу відпустку для чоловіків. Тому ще раз дякую.

І запрошую до слова Світлану Михайлівну Старцеву, тимчасово виконуючого обов'язки директора департаменту житлової політики та благоустрою Міністерства розвитку громад та територій України. Будь ласка.

СТАРЦЕВА С.М. Добрий день, шановні учасники круглого столу. Також приєднуюся до подяки за залучення до цього найбільш актуального питання. І я думаю, що житлово-комунальна сфера – це найбільш наближена сфера до жінок, до родини, до оптимізації витрат. Як попередні спікери зауважили, що перемістилася сфера діяльності жінок більш у квартиру, безпосередньо в своє житлове приміщення, і витрати на утримання житла починають зростати. Ми не помічаємо, що з початку народження людини і кожен раз, встаючи ранком, ми є споживачі житлово-комунальних послуг, комфорту, і бажаємо комфорту, безпеки в своєму житті.

В Україні відсутня визнана культура лідерства жінок в енергетичній та житлово-комунальній сфері, хоча жінки є ключовими особами, з якими пов'язано споживання енергоресурсів та житлово-комунальних послуг, і можливість їх оплачувати, і користуватися ними своєчасно і прозоро.

Традиційно склалося, що в Україні жінка більшу частину свого часу та ресурсів витрачає на родину і на комфорт. Для забезпечення достатнього рівня комфорту житла, сім'ї на неї покладається оптимізація витрат кожної родини на

здійснення комунальних платежів. Тому я скорочу свій виступ, і скажу, що все сьогодні спрямовано, діяльність Мінрегіону спрямована для того, щоб досягнуто уло в будинку безпека, комфорт, санітарна захищеність людей і родини, і споживання енергоносіїв як можна менше. Тому Мінрегіон розробив масу нормативно-правових актів, які вже працюють, щодо управління житлом. Ми визначили три форми управління, і сьогодні самостійна форма управління по будинках, форма управління ОСББ і управителі вже регулюються цими нормативно-правовими актами. Сьогодні третина в багатоквартирних будинках визначилася вже з формою правління як ОСББ. А серед керівників об'єднань багатоквартирних будинків більше 65 відсотків – це жінки, тому що вони найбільш активні в плані визначення позицій, як утримувати своє житло.

Наступний крок – це енергозбереження в своїх оселях і заощадження, для того щоб переформувати доходи родини з витрат на житлово-комунальні послуги на інші, більш необхідні витрати. Це користування фондом енергоефективності. В Україні створено фонд енергоефективності для здійснення модернізації і реновації багатоквартирних будинків.

Отже, програми ці вже діють, залучені, і далі Мінрегіон працює, як далі вдосконалити, для того щоб здійснити реновацію застарілих кварталів, щоб житло вивести із аварійного і проблемних питань. Заміна ліфтів, заміна енерголампочек. Ці всі програми в Україні вже запроваджені і унормовані нормативно-правовою базою.

Тому сьогодні ефективне використання енергоресурсів є найбільш важливим і економічно доцільним, але, в той же час, найменш використовуваним на сьогоднішній день. І енергозбереження включає в себе зміни і в поведінці людей. Наприклад, відключення електроприладів замість залишення їх в режимі очікування. Ефективне використання енергії призводить до її економії, скорочення виплат по рахунках за комунальні послуги і захисту навколишнього середовища.

Також розроблено ряд нормативно-правових актів щодо благоустрою територіальних громад, і захисту, і безпеки об'єктів благоустрою, санітарного стану наших міст, селищ і об'єднань.

Тому, скорочуючи знову ж свій виступ, головна мета сьогодні Мінрегіону – це обов'язково стовідсотковий облік споживання енергоресурсів, досягнення безпеки проживання як в багатоквартирних будинках, так і на територіях об'єднаних територіальних громад, а також скорочення споживання енергоресурсів через заходи з енергоефективності. І джерела для здійснення заходів з енергоефективності розроблені і запропоновані державою для співвласників багатоквартирного будинку.

Дякую за увагу. Думаю, що в подальшому... До речі, до розробки всіх нормативно-правових актів обов'язково залучається жіноча спільнота, об'єднання жінок, для того щоб якнайефективніше розробити ці нормативно-правові акти, які регулюють наше житлове господарство, житлове і споживання, водопостачання, теплопостачання і енергоспоживання.

До речі, в громадських організаціях, які співпрацюють в сфері управління багатоквартирними будинками, в більшості, на 80 відсотків, представлені жінки. І їх думка найбільш впливова для прийняття відповідних рішень.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, Світлана Михайлівна, за те, що долучилися до участі в нашому круглому столі. І, враховуючи те, що більшість громадян все ж таки стали більше часу проводити вдома, дійсно важливо, щоб стабільний був доступ до житлово-комунальної інфраструктури і послуг, а також, щоб в наших домівках дійсно був затишок завдяки цьому. Тому ще раз дякую.

Запрошую до слова пані Наталію Карбовську, директорку із стратегічного розвитку Українського жіночого фонду.

БОНДАР О.А. Дуже дякую.

На жаль, пані Наталія Карбовська не буде презентувати стратегію, а буду говорити про неї я. Мене звуть Олеся Бондар, я представляю Український жіночий фонд. Всім доброго дня, шановним учасникам і учасницям! І також приєднуюся до подяки стосовно запрошення громадського сектору на такий важливий захід, який ми сьогодні маємо.

Стратегія, результат якої я представлятиму, була розроблена жіночими організаціями, і вона відповідає на запитання, що жіночі організації, їхні коаліції та жіночий рух загалом мають робити інакше у зв'язку з пандемією і карантинном, по-перше, щоб забезпечити як задоволення потреб жінок з різних груп, з якими вони співпрацюють, так і розвиток жіночого руху, і посилення його впливу.

Отже, аналіз контексту в рамках цієї стратегії допоміг зробити наступні висновки щодо того, яким чином пандемія вплинула на діяльність жіночих організацій. По-перше, ситуація з пандемією змінюється достатньо динамічно, тому і жіночі громадські організації мають інвестувати часові та людські ресурси для того, щоб проводити регулярний аналіз інформації, а також адаптуватися під ті виклики, що змінюються. Але відсутність точної інформації про найбільш ефективні рішення посилює ту ситуацію невизначеності, в якій мають працювати жіночі організації і приймати рішення, розробляти свої плани і реалізувати їх.

По-друге, карантин продовжує впливати на можливості забезпечення прав жінок сильніше, ніж сама пандемія. В принципі, вже про це сьогодні говорили, і про важливість включення жіночої перспективи в прийняття рішень на всіх рівнях, є необхідною складовою.

По-третє, для ефективного планування надання підтримки своїм цільовим категоріям жіночим організаціям не вистачає детальних даних про жінок, які зазнають множинної дискримінації і які фактично відносяться до їхніх цільових аудиторій. Мова йде про їхню кількість, про їхні потреби, про ефективні способи задоволення всіх потреб.

І четверте. Звичайно, пандемія поставила низку викликів безпосередньо, знаєте, безпосередньо тих, які стосуються жіночих організацій. І сюди відносяться такі, як ризик втрати прогресу за напрямками, за якими вони працювали в останні роки, оскільки в часи пандемії вони змушені швидко, як я вже сказала, переорієнтовуватися. І сьогодні вже згадувався негативний досвід Туреччини стосовно Стамбульської конвенції. Це, в принципі, саме те, що і

мається на увазі. З подібними якимось викликами може стикнутися і Україна, тому нам всім потрібно на це звертати увагу.

По-друге, це підвищення ризиків професійного вигорання. Через невизначеність, через нестабільність, через швидку адаптацію витрачається багато ресурсів, що призводить до професійного вигорання. Також йдеться про скорочення коштів, які виділяються на захист прав жінок, і скорочення часових і фінансових ресурсів для організаційного розвитку жіночих організацій.

У відповідь на зазначені висновки були розроблені завдання, були визначені наступні завдання, реалізація яких сприятиме послабленню викликів і позитивно впливатиме на ефективність жіночих організацій. Таких завдань три. Я, звичайно, дуже коротко пройдуся по ним, тому що, щоб представити більш детально, на це потрібно більше часу.

Тож завдання номер один стосується підтримки жінок, які зазнають множинної дискримінації. І системні заходи з реагування на потреби жінок з різних груп включають наступне. Це насамперед збір деталізованої інформації про потреби жінок, які зазнають множинної дискримінації через пандемію. Про це вже сьогодні згадувалося, і жіночі організації зі свого боку також підтверджують доцільність таких заходів.

По-друге, це розробка цільових каналів інформування для жінок про наявну допомогу. Тому що ми стикаємося з тим, що з маленьких населених пунктів жінки недостатньо інформовані про це.

По-третє, йдеться про використання онлайн-платформ для координації допомоги жінкам, які стикаються з множинною дискримінацією, а також підвищення цифрової грамотності і доступності цифрових засобів комунікації для них. А також важливим заходом є проведення регулярних консультацій з жінками щодо пріоритетних рішень та підходів. Тобто це мається на увазі, що мають прийматись програми і стратегії, але однозначно це має бути ... (*Не чути*)

Також йдеться про співпрацю з органами влади, бізнесом та донорами.... (*Не чути*), які стикаються з множинною дискримінацією.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, Світлана Михайлівна, у вас ввімкнувся мікрофон. Будь ласка, вимкніть його. Дякую.

Перепрошую, пані Олеся. І у вас буквально півтори хвилини на завершення.

БОНДАР О.А. Колеги, дякую за цю допомогу. І в мене півтори хвилини, ще два завдання, про які я хотіла сказати.

Завдання номер два стосується розширення економічних можливостей жінок, яке включає наступні заходи.

По-перше, це аналіз потреб та досвіду підтримки самозайнятості, підприємництва та віддаленої роботи жінок у контексті пандемії.

По-друге, підтримка жінок у переведенні їхнього бізнесу і самозайнятості в Інтернет, навчання жінок онлайн-професіям, проведення регулярних консультацій з жінками у бізнесі щодо того, які пріоритетні рішення та підходи мають прийматися для реагування на пандемію, і створення мереж співпраці між підприємницями для спільної протидії викликам.

Стосовно третього завдання, воно стосується адвокації і містить комплекс заходів, спрямованих на включення гендерної перспективи до планів і дій на всіх рівнях, а також підвищення бюджетів та видатків на забезпечення прав жінок у зв'язку з пандемією і підвищення впливу жінок на прийняття рішень.

Ці завдання містять заходи щодо різних зацікавлених сторін, але я хотіла би зупинитися саме на конкретних кроках для адвокації з органами влади, тому що вважаю, що саме ця інформація може бути найбільш цікавою і корисною. І, представивши її, я свою презентацію закінчу.

Значить, стосовно саме конкретних кроків - це налагодження збору дезагregованих статистичних даних, про які сьогодні дуже вже багато говорили попередні виступаючі. І це також підтверджено нашим дослідженням і нашою стратегією. По-друге, розробка та реалізація програм підтримки жіночого підприємництва. Також надання в оренду підприємцям наявних місцевих ресурсів, що перебувають у комунальній власності, також допоможуть їм для ведення їхньої господарської діяльності. По-третє, це розробка та реалізація

заходів для задоволення потреб жінок, які зазнають множинної дискримінації на основі знову ж таки аналізу їхніх потреб у співпраці разом з ними, тобто запитуючи їх самих. Також проведення таргетованого інформування населення про епідеміологічні правила і карантинні обмеження саме з урахуванням того, якими каналами отримання інформації користуються ті чи інші групи жінок. Серед кроків також йдеться про навчання представників органів влади гендерно чутливим підходам в управлінні і проведення інформаційних кампаній для зміни суспільної думки щодо насильства проти жінок, оскільки ця проблема загострюється через пандемію.

Останнім моїм зауваженням буде (це також було зазначено серед кроків) створення мереж та платформ співпраці з міжнародними організаціями, бізнесом та громадським сектором для координації діяльності. В принципі, подібна зустріч у нас сьогодні і відбувається, тому дуже дякую за те, що вже в цьому напрямку ми рухаємося.

Дуже дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Олеся, за вашу доповідь. Добре, що якраз ви представили позицію громадянського суспільства. І ми дійсно вітаємо і завжди до роботи комітету залучаємо представників саме громадянського суспільства.

Далі я мала би запросити до слова Марту Чумало, співзасновницю громадської організації "Жіночі перспективи", але я переглянула список учасників, тих, які зараз перебувають, і я не бачу пані Марти. Можливо, є теж представники від громадської організації? Не бачу. Тоді переходимо до наступної доповіді.

Запрошую теж голову громадської організації "Центр розвитку демократії" Еллу Ламах з дуже важливим питанням: як пандемія впливає саме на жінок у сільській місцевості. Будь ласка, пані Елла, запрошую.

ЛАМАХ Е.Б. Доброго дня! Мене видно і чути?

ГОЛОВУЮЧА. Так, абсолютно.

ЛАМАХ Е.Б. Дякую, пані Неллі. І дякую всім учасникам та учасницям, що надали можливість громадським організаціям виступити.

І зразу можу сказати, що ми працювали саме з віддаленими селами України, і пані Леся з Українського жіночого фонду озвучила вже більшість цих питань. Але віддалені села України і жінки, які потребують в першу чергу допомоги, вони взагалі повинні, скажімо, розглядатись в комплексній темі. Це взаємозв'язок транспорту, взаємозв'язок охорони здоров'я, взаємозв'язок освіти, взаємозв'язок комунальних служб та, в першу чергу, органів місцевого самоврядування. І коли окремо ми розглядаємо різні теми, то вони не показують нам всієї катастрофічної ситуації з віддаленими селами України.

Ми стикнулися з тим, що жінки для того, щоб відправити дітей вчитися або самі кудись виїхати, вимушені були навіть на велосипедах їздити. Ми стикнулися з тим, що і сказала пані Олеся, що їм треба така-то освіта, така-то освіта, але вони навіть не мають обладнання сучасної техніки, щоб навіть отримати ту допомогу, яку ми готові надати їм онлайн. Жінки говорять про те, що вони, щоб зв'язатись з якимись пунктами, повинні шукати якісь схили, пагорби, для того щоб просто мобільний телефон був доступний. І тут без Міністерства інфраструктури, без зв'язку, без всіх структур спільно ми не можемо навіть план дій зробити.

Ми можемо якісь кроки зробити, маленькі, але це не вирішить всю катастрофічність і всю цю ситуацію, вплоть до того, що навіть автобуси відмовлялися їхати, тому що доріг немає. Нещодавно Харківська область нам розповідала, що автобус просто відмовився їхати. Але тут треба говорити про різні цільові групи жінок, які живуть у віддалених селах. Це, наприклад, жінки, які самі виховують дітей з інвалідністю і самі мають інвалідність. Це взагалі найбільш вразливі групи, які на сьогоднішній день залишилися без уваги. І навіть їм дзвонять, пишуть, залякують їх то кредитами, то ще якимись речами, і вони весь час потребують більше навіть психологічної допомоги, прибирання елементів вигорання. І тут треба говорити про те, що і міністерства, які

відповідають за регіональну політику і за розвиток інфраструктури, повинні надати таким селам хоча би спеціалістів.

Якщо ви сьогодні подивитися на села, там мінімальний штат, мінімальна кількість людей, які мають знання, і вони ще в свою чергу ще і мають елемент вигорання. Вони готові вчитися, готові співпрацювати, але їм не вистачає знань і не вистачає ресурсів. Всі органи місцевого самоврядування, з якими ми працювали, вони казали про людський фактор. На жаль, це мається на увазі, що недостатньо кількості фахівців, недостатньо людського ресурсу, який би кваліфіковано надавав допомогу жінкам з віддалених сіл України, та і не тільки з віддалених сіл. І тут треба говорити про окремі зустрічі, як би можна було комплексно вирішувати оці всі питання, співпрацюючи, такий алгоритм дій виписувати, дорожню карту. І це важливо.

І, окрім того, треба говорити про статистику, якої, на жаль, на місцевому рівні немає. І в більшості нам представниці сіл говорили, що вони ходять від хати до хати, збираючи наявність людей, хто чим живе. І оці аналітичні довідки, аналізи просто інформації – цього теж бракує.

Дякую дуже.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам, пані Елла.

Дійсно, мабуть, що жінки з віддалених сіл – це є найбільш вразлива категорія, і нам постійно потрібно тримати це питання у фокусі уваги. Ще раз дякую за доповідь.

До нас долучилася Марта Чумало, співзасновниця громадянської організації "Жіночі перспективи". Пані Марта, запрошую вас до слова, і, сподіваюся, ви коротко і конструктивно викладете свою інформацію. Дякую.

ЧУМАЛО М.С. Щиро дякую, пані Неллі.

Перепрошую, що я випадала з такого заходу, цікавого і важливого. Насправді я хотіла представити кілька моментів, з якими ми стикнулися в роботі нашої організації Центр "Жіночі перспективи" під час останнього року. Зокрема, надання послуг, тому що ми працюємо з жінками у кризових життєвих

обставинах, особливо які постраждали від домашнього насильства. І я хочу підтримати те, про що говорила пані Елла. І ми стикнулися, вже кілька маємо кейсів, які особливо уважно спостерігаємо і супроводжуємо, коли місцеві новостворені ОТГ не створюють, не передбачають в бюджетах створення так званих фахівців з соціальної роботи, оскільки не розуміють доцільності створення такої структурної одиниці. І, на жаль, ця обставина випала з документації і нормативної бази, оскільки вимога до створення фахівця по відділі у справах дітей, по справах дітей є для ОТГ, а щодо фахівця з соціальної роботи немає. Це одна сторона. Тобто потрібно унормування цієї ситуації. А з другої сторони, є дуже багато питань до якості надання послуг тими фесеерами, як вони називаються, в цих структурах.

Якість послуг дуже сумна. Більшість тих кейсів, які ми супроводжуємо, люди не мають відповідної не те що освіти чи досвіду роботи, а навіть поняття про те, що вони мають робити. Було кілька організовано на різних територіях онлайн-навчань, але, на жаль, на практиці це відбивається на найуразливіших категоріях жінок. Ми маємо такі історії, що жінка має їхати до району, її скеровують з ОТГ до району за отриманням послуг, вона має маленьких дітей, вона має поїхати за 40 кілометрів, наприклад, в новостворений район. І це унеможливорює отримання послуг в таких обставинах, які є. Це дуже зараз гостра проблема, про яку я хотіла особливо сказати, тому що це найуразливіші наші клієнтки, які... без втручання держави в цю ситуацію ми не бачимо можливості змінити ситуацію.

Так само ми мали проблеми, на яких я вже зараз не буду зупинятися, оскільки дуже детально були показані і розкриті, розпаковані ці проблеми попередніми виступаючими. І я дуже дякую за те, що ви звертаєте на це увагу.

Особливо я ще хочу зазначити на проблеми, найбільш пов'язані з економічним насильством, найбільш економічно незахищених жінок. Це такі, як внутрішньо переміщені особи, жінки, які орендують житло, і у зв'язку з втратою роботи ці жінки опиняються в дуже складних життєвих обставинах. Вони фактично зараз не мають дуже часто, де жити, куди з'їжджати з цих квартир, в них є значні борги перед людьми, в яких вони орендують ці

квартири. І якщо це накладається ще на випадки домашнього насильства, то ситуація ускладнюється значно.

Зараз ми також бачимо таку тенденцію, що посилюється домашнє насильство в родинях наших трудових мігранток. Ви знаєте, що багато жінок повернулися з трудової міграції, тимчасово повернулися, сподівалися, що тимчасово повернулися, тому що була така тенденція: закликалися люди з-за кордону назад до України. Дуже багато жінок, які були на заробітках в так званій репродуктивній сфері, в допомогівій сфері догляду за старенькими, похилого віку людьми, ці люди часто помирали. Роботу жінки наші втратили, вони повернулися в Україну, і зараз вони є в складних життєвих обставинах.

Ми вже маємо ряд кейсів, котрі показують те, що ці жінки зараз зазнають домашнього насильства, вони абсолютно дезінтегровані. Після багатьох років перебування за кордоном вони не знають, куди звертатися, вони не знають, як давати раду, як працює взагалі держава на ту чи іншу послугу і що вони можуть отримати. Вони не мають роботи. Гроші, котрі вони передавали сюди, в Україну, як правило, або вже закінчилися, або закінчуються. І це така, знаєте... ми зараз це розглядаємо у нас, у Львівській області, ми бачимо наплив клієнток з такими скаргами, які не орієнтуються в послугах, вони не мають можливості інтегруватися в ринок праці, тому що вони фактично були відсутні багато років. І тому ми будемо мати проблему з працевлаштуванням таких жінок і відновлення у правах таких жінок. На жаль, сьогодні я не почула цієї цільової групи, вразливої групи, про яку можна ще додати, і тому хотілося би про це сказати.

Також є ще одна проблема, на яку я дві-півхвилини хочу зазначити, - це проблеми насильства щодо жінок зі сторони неповнолітніх дітей. Ми маємо кілька кейсів, які... держава просто безсила виявилася захистити жінку, яку карають за те, що вона не виконує своїх батьківських обов'язків. І це, власне, дитина її б'є, і вона, ця жінка, карається ще за те, що вона неякісно виконує батьківських обов'язків. І тут ми також потребуємо втручання, щоб ці кейси могли якось вирішуватися.

Дякую. Якщо я вже не маю часу...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Марто. Дякую, дійсно, за той важливий аспект, на якому ви ще наголосили, якраз стосовно окремих вразливих категорій. Тому ще раз дякую.

Шановні, ми вичерпали усі основні доповіді, ми вже працюємо понад 2,5 години, трохи перебираючи наш таймінг, але, враховуючи широке представництво, то це ще хороший результат. Проте, можливо, у когось є непереборне бажання щодо репліки на хвилину з тих представників, які сьогодні не мали права повноцінного доступу?

Я бачу, що усі мікрофони вимкнуті, і дійсно ми вже дуже довгий час працюємо. І насправді участь міжнародних місій, участь представників парламенту і надзвичайно широке урядове представництво, яке було у нас сьогодні, а також представництво сектору громадських організацій, свідчить про те, що ми не тільки усвідомлюємо важливість цієї проблематики, пов'язаної з COVID, а вже кожен на своєму рівні в межах своїх функціональних обов'язків і в межах тих завдань, які стоять перед нами, робить ту необхідну роботу, яка потрібна для вирішення цієї проблематики або, можливо, хоча б для зменшення негативних наслідків на жінок, в тому числі і пандемії COVID-19.

Я обов'язково на засіданні комітету зроблю звіт про наше з вами засідання і про усі ті важливі ремарки і доповіді, які були зазначені в межах нашого круглого столу. Тому зараз я дякую всім учасникам і учасницям за ваші змістовні доповіді, сподіваюся на подальшу плідну співпрацю. До нових зустрічей. І головне – бажаю нам усім здоров'я.

Дякую за увагу.